

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА ТУРИЗМУ
Кафедра геодезії і геоінформатики

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

**на тему: «Встановлення меж земельної ділянки для збереження та
використання біосферних заповідників»**

»

Виконав: студент
Спеціальності 193 Геодезія та землеустрій
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Скриленко О. Р.
(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент Бочко О.І.

ДУБЛЯНИ – 2024

ЗМІСТ		
ВСТУП		
1.МЕТОДОЛОГІЧНІ	КОНЦЕПЦІЇ	ПРИРОДНО-
ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ		6
1.1	Правове забезпечення діяльності установ природно-заповідного фонду	6
1.2	Класифікація природно-заповідного фонду України	11
1.3	Поняття територій та об'єктів особливої державної охорони	15
1.4	Зонування території природно-заповідного фонду	21
2.ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТУ		26
2.1	Природний біосферний заповідник на території Богданівської ТГ Рахівського району Закарпатської області.	26
3.ПРОЄКТ ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА		30
3.1	Підготовчі роботи щодо встановлення меж земельної ділянки	30
3.2	Основні відомості про об'єкт землеустрою	35
3.3	Комплекс топографо-геодезичних робіт на території досліджувального об'єкту	37
3.4	Методика виконання топографо-геодезичних робіт	41
3.5	Встановлення меж земельної ділянки земельної ділянки для збереження та використання біосферних заповідників	45
4.ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА		51
5.ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ		56
ВИСНОВОК		60
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК		62

УДК 332.5:711.14

Встановлення меж земельної ділянки для збереження та використання біосферних заповідників передбачає процедуру поетапного виконання проєктної діяльності, в межах якої виконуються підготовчий та виробничий етапи. Передбачено аналіз вихідних даних, обстеження земельної ділянки на місцевості, знімання території біосферного заповідника, погодження матеріалів в установленому порядку. Проєктно-вишукувальні роботи передбачають вирахування площ контурів угідь ПЗФ; розробка креслення перенесення в природу (на місцевість) меж території ПЗФ; розробка плану організації території з відображенням угідь, землевласників і землекористувачів; розробка плану меж земельних ділянок, що включаються до території природно-заповідного фонду. Практична складова проєктної документації передбачає перенесення на місцевість меж біосферного заповідника, складання акту перенесення меж території, встановлення межових знаків на місцевості.

ВСТУП

Один із основних підходів у збереженні навколишнього середовища - це ведення сталої та урівноваженої політики у сфері охорони природи. Ця стратегія орієнтована на збереження біорізноманіття та ландшафтів, ефективне функціонування та відновлення заповідних територій та об'єктів, а також розширення національної екологічної мережі.

Вона включає в себе значну кількість правових актів на різних рівнях - від законодавчих до відомчих і нормативних документів. Розвиток цього законодавства був сприятним чіткими пріоритетами держави у сфері екології, складною екологічною обстановкою та існуючими ризиками, а також активним міжнародним співробітництвом України в сфері охорони навколишнього середовища через її участь у ключових міжнародних природоохоронних конвенціях.

Враховуючи класифікацію та призначення об'єктів ПЗФ, проект організації території визначає цей режим для всієї території об'єкта ПЗФ. Згідно з Законом України «Про землеустрій», метою таких проектів є збереження різноманітності природних ландшафтів, дбайливе ставлення до навколишнього середовища та установлення обмежень у використанні земель. Ці проекти також спрямовані на інформування власників та користувачів землі про правила та обмеження, що регулюють використання земельних ресурсів.

Проекти землеустрою, спрямовані на організацію та визначення меж територій, таких як природно-заповідний фонд, призначення для оздоровлення, рекреації, історико-культурні об'єкти, встановлюють розташування та розміри земельних ділянок, інформацію про власників, користувачів, включаючи орендарів. Також у цих проектах визначаються межі зон природно-заповідного фонду та інших зон природоохоронного значення, а також встановлюються правила їхнього використання та захисту. Затвердження таких проектів це одночасно рішення про встановлення меж для зазначених територій.

1. Методологічні концепції природно-заповідного фонду

1.1. Правове забезпечення діяльності установ природно-заповідного фонду

Україна має значний природно-заповідний фонд, що складається з багатьох територій і об'єктів різного значення та категорій. Природні заповідники, ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи та інші об'єкти відіграють ключову роль у збереженні різноманітності природи та створенні сприятливих умов для життя різних видів.

Держава встановлює особливу охорону для природних територій та об'єктів, які мають велику екологічну цінність. Ця охорона передбачає збереження природних комплексів, попередження негативних природних процесів і створення сприятливих умов для екологічного розвитку. Крім того, законодавство передбачає заходи з охорони навколишнього природного середовища від техногенних загроз, включаючи контроль за рівнями шкідливого впливу на природу та запобігання негативним наслідкам такого впливу. Україна зосереджує увагу на різних аспектах охорони природи, від спеціальних заповідників до рекреаційних зон, щоб забезпечити баланс між охороною природи та потребами суспільства у використанні цих територій.

Одним із ключових напрямків у формуванні системи управління якістю природного середовища є збереження та відтворення територій та об'єктів Природно-заповідного фонду України. Це нарівні з розробкою наукових принципів раціонального природокористування стає пріоритетним завданням. В загальнодержавній програмі створення національної екомережі в Україні відзначається необхідність створення екологічного каркасу території, який узгоджується з територіальною структурою господарства та розширює систему природоохоронних територій. Тому формування мережі охоронюваних територій та об'єктів вважається одним із найважливіших кроків у розвитку цього процесу, який дозволить забезпечити функціональну взаємодію об'єктів Природно-заповідного фонду, зберегти цілісність ландшафтів та відновити екологічну рівновагу.

Завдання законодавства України про природно-заповідний фонд України. Завданням законодавства України про природно-заповідний фонд України є регулювання суспільних відносин щодо організації, охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, відтворення їх природних комплексів, управління у цій галузі.

Природно-заповідні території та об'єкти – це природні зони та елементи, спеціально відведені для збереження та відновлення непорушних природних ландшафтів, а також рідкісних видів тварин, рослин та інших складових багатства природи. Ці місця функціонують як природні лабораторії, де вивчають вплив людської діяльності на оточуюче середовище, проводять прогнози щодо змін та розробляють стратегії для збереження, відновлення та раціонального використання цінних природних ресурсів України.

Заповідна справа є основою для організації заходів з природоохоронної діяльності людини, її теоретичних та практичних розробок, спрямованих на оптимізацію взаємин між людиною та природою. Із зростанням активності людства у використанні земної поверхні зростає і важливість заповідних територій. Вони виконують значну роль у сферах науки, природоохоронної діяльності, освіти, культурного дозвілля, і ці завдання наразі охоплюють горизонти, які значно ширші, ніж ми могли уявити раніше. Заповідна справа має глобальне значення та втілює в собі місію збереження генетичного різноманіття природи, наукову й освітню базу, а також виховний, культурно-освітній аспекти.

Заповідні території виконують різноманітні функції: вони є свого роду банками генетичної інформації природи, місцями для відтворення природи та мають важливе значення для рекреації. Також вони є особливими науковими лабораторіями, які дозволяють вивчати та досліджувати різноманітні аспекти природи. Вони є своєрідними музеями природи, які демонструють унікальність та різноманіття екосистем. Заповідні території також служать еталонами, що визначають стандарти природних середовищ. У той же час, садово-паркові території є прикладами того, наскільки людський геній може раціонально використовувати, вдосконалювати та навіть змінювати ландшафти природи. Вони слугують прикладом того, як людина може активно впливати на природу,

зберігаючи її красу та функціональність за умови раціонального та екологічно-дружнього підходу.

Національні нормативно-правові акти, які складають сучасні законодавчі засади збереження та розвитку Природно-заповідного фонду (ПЗФ) в Україні, можна розділити на кілька категорій:

-Акти, що визначають загальні принципи правової системи держави: ці документи врегульовують соціально-економічні та інші ключові питання, які важливі для забезпечення завдань збереження та урівноваженого використання біологічного та ландшафтного різноманіття. Цей блок включає Конституцію України та законодавчі акти, що регулюють функціонування центральних та місцевих органів влади, бюджету, оподаткування, підприємництва, містобудування, адміністративної та кримінальної відповідальності, а також акти цивільного законодавства та інші;

-Спеціальні акти, що регулюють стан довкілля для збереження біорізноманіття: до цієї категорії входять закони, направлені на охорону природного середовища, зокрема "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про екологічну експертизу", "Про відходи", "Про геологічну службу", а також Земельний, Водний, Лісовий кодекси, Кодекс про надра та інші;

-Акти, спрямовані на збереження біологічного та ландшафтного різноманіття: до цієї категорії відносяться закони "Про природно-заповідний фонд України", "Про тваринний світ", "Про рослинний світ", "Про Червону книгу України", а також різні програми формування екологічних мереж, такі як "Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки" і "Про екологічну мережу України";

-Міжнародно-правові акти: держава, якою є Україна, є стороною цих актів. У випадку затвердження їх обов'язковістю Верховною Радою України, вони стають частиною національного законодавства.

Законодавство також включає укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти органів виконавчої влади та інші правові документи. Наприклад, президентські укази визначають створення

заповідників, парків та інших об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення, а урядові постанови уточнюють такі важливі аспекти, як розмір штрафів за порушення законодавства та інші правові механізми. Для збереження територій та об'єктів ПЗФ встановлюється спеціальний правовий режим, який у наукових роботах часто називають заповідним. Цей режим визначає правила збереження та використання природних комплексів у відповідності з їхнім призначенням. Він охоплює вимоги до збереження об'єктів у природному стані та умови користування ними.

Законодавство України охоплює не лише вищезгадані документи, головним чином у формі законів, а також різноманітні укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти спеціально уповноважених органів виконавчої влади, які приймаються відповідно до наданих повноважень та функцій. Президент України через свої укази формує природні та біосферні заповідники, національні природні парки та інші території та об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення, і, при необхідності, затверджує зміни у їх межах, резервуючи території для подальшого заповідання. Постановами Уряду, зокрема, визначаються такі питання, як розмір збитків, спричинених порушенням законодавства, та інші важливі правові механізми. Для збереження заповідних територій та належної поведінки всіх установ, організацій та громадян, які мають відношення до ПЗФ, встановлюється спеціальний правовий режим, що у юридичній літературі називається заповідним. Заповідний режим можна розглядати як закріплений у правових нормах порядок збереження та використання заповідних комплексів відповідно до їх призначення.

Заповідний режим включає в себе правила, які визначають умови збереження природних територій і об'єктів. Ці умови встановлюють необхідний стан для виконання завдань і цілей, покладених на них. Вони охоплюють умови щодо збереження природних об'єктів і встановлюють правила користування цими територіями та об'єктами. Заповідний режим залежить як від необхідності збереження природи, так і від цілей їх використання. Кожній території та об'єкту ПЗФ встановлюється відповідний режим, що описує їх правовий статус, призначення, допустиму діяльність, порядок охорони, використання та

відтворення природних комплексів. Законодавство України визначає цей режим як сукупність науково обґрунтованих екологічних вимог, норм і правил, що регулюють функціонування та охорону природних територій та об'єктів.

Заповідний режим регулюється вимогами законодавства та спеціальних положень, які визначають завдання, науковий напрямок, особливості охорони та функціонування територій ПЗФ. Положення про такі території загальнодержавного значення затверджує Міністерство охорони довкілля, а про місцевого значення - місцеві органи влади відповідно до законодавства. Дані режими визначають різні правові статуси. У природних заповідниках будь-яка діяльність, що протирічить призначенню заповідника, порушує природні процеси або загрожує природним комплексам, заборонена.

Для біосферних заповідників встановлюється різні зони: заповідна, буферна та антропогенних ландшафтів. Заповідна зона призначена для збереження цінних природних комплексів і регулюється правилами, що встановлені для заповідників. Буферна зона запобігає негативному впливу господарської діяльності на заповідну зону. А зона антропогенних ландшафтів охоплює традиційне використання території для господарських потреб.

У національних природних парках також встановлюються різні зони: заповідна, регульованої рекреації, стаціонарної рекреації та господарська. Заповідна зона призначена для охорони найцінніших природних комплексів, регульованої рекреації - для туристичних маршрутів, забороняючи діяльність, що може негативно вплинути на природу. Стаціонарна рекреація передбачає об'єкти для відпочинку, а господарська зона включає господарську діяльність, обслуговування та землекористування. У регіональних ландшафтних парках, заказниках, пам'ятках природи, заповідних урочищах, ботанічних садах, дендрологічних та зоологічних парках встановлені різні правила щодо діяльності.

У ландшафтних парках зонування проводиться з урахуванням цінностей природи і вимог, які застосовуються до національних природних парків. В заказниках обмежується або забороняється будь-яка діяльність, що суперечить їх завданням. Важливо, що господарська, наукова та інша діяльність можлива лише за умови, що вона не суперечить цілям заказника та враховує вимоги охорони

навколишнього середовища. На територіях пам'яток природи будь-яка діяльність, що загрожує їх збереженню або призводить до змін їхнього первісного стану, заборонена.

У заповідних урочищах заборонена будь-яка діяльність, яка порушує природні процеси у комплексах, що входять до їхнього складу, у відповідності до вимог, що застосовуються до природних заповідників. У ботанічних садах заборонена будь-яка діяльність, що не має спільності з виконанням завдань саду і загрожує збереженню колекцій рослин. Такі сади можуть мати різні зони для відвідувачів: експозиційну, наукову, заповідну та адміністративно-господарську. У дендрологічних парках заборонена будь-яка діяльність, що не має відношення до завдань парку та загрожує збереженню дендрологічних колекцій. Тут також може бути зонування відповідно до вимог, що застосовуються до ботанічних садів. У зоологічних парках заборонена діяльність, що не пов'язана з завданнями парку та може загрожувати умовам для тварин. Такі парки можуть мати різні зони: експозиційну, наукову, рекреаційну та господарську.

1.2 Класифікація природно-заповідного фонду України

Території та об'єкти Природно-заповідного фонду розподіляються за походженням на дві основні категорії: природні території й об'єкти та штучно створені об'єкти. Україна має 11 категорій Природно-заповідного фонду: природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища – природні території й об'єкти, а ще 4 категорії ПЗФ, такі як ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, є штучно створеними об'єктами. Категорія, до якої відноситься певна територія чи об'єкт Природно-заповідного фонду, визначається залежно від їхнього цільового призначення та завдань. Окрім походження, території та об'єкти ПЗФ також відрізняються за значенням. Залежно від їхньої екологічної, наукової, історико-культурної, естетичної, оздоровчої та іншої цінності, вони можуть бути загальнодержавного чи місцевого значення. Категорії Природно-заповідного фонду можна також класифікувати за юридичним статусом. Деякі з них мають

статус юридичних осіб, тоді як інші оголошуються без такого статусу. Наприклад, природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, а також ботанічні сади, дендрологічні парки та зоологічні парки загальнодержавного значення є юридичними особами. Водночас, заказники, пам'ятки природи чи заповідні урочища можуть бути оголошені територіями ПЗФ без такого статусу. Ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки місцевого значення та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва також можуть бути визнані юридичними особами або оголошені територіями ПЗФ без такого статусу.

Класифікація природно-заповідного фонду України включає природні території та об'єкти, які показано на рисунку 1.1

Рисунок 1.1

Класифікація природно-заповідного фонду України

ГЛОБАЛЬНИЙ (БІОСФЕРНИЙ) РІВЕНЬ	ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ (НАЦІОНАЛЬНИЙ) РІВЕНЬ		РЕГІОНАЛЬНИЙ І ЛОКАЛЬНИЙ (МІСЦЕВИЙ) РІВНЬ
<p>Біосферні заповідники (5)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Асканія-Нова ▪ Чорноморський ▪ Карпатський ▪ Дунайський ▪ Чорнобильський 	<p>Природні заповідники (19)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Поліський ▪ Канівський ▪ «Медобори» ▪ Український степовий ▪ Карадазький ... 	<p>Національні природні парки (50)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Карпатський ▪ Шацький ▪ «Синевир» ▪ «Подільські Товтри» ▪ Голосіївський ... 	<p>Заказники (3103) Пам'ятки природи (3388) Заповідні урочища (809) Регіональні ландшафтні парки (77)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ «Меотίδα» ▪ «Бахчисарай»... <p>Штучно створені природоохоронні об'єкти</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва (556) <ul style="list-style-type: none"> ▪ ботанічні сади (28) ▪ дендропарки (57) ▪ зоопарки (13)...

Заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва можуть бути загальнодержавного або місцевого значення залежно від їхньої екологічної, наукової, історико-культурної цінності. Ці об'єкти поділяються на різні типи

залежно від походження, особливостей природних комплексів та мети їхньої охорони:

Заказники можуть бути ландшафтними, лісовими, ботанічними, загально-зоологічними, орнітологічними, ентомологічними, іхтіологічними, гідрологічними, загально-геологічними, палеонтологічними та карстово-спелеологічними. Пам'ятки природи можуть бути комплексними, пралісовими, ботанічними, зоологічними, гідрологічними та геологічними. Законодавством Автономної Республіки Крим можуть бути визначені додаткові категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Щодо власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду:

- Території природних заповідників, заповідні зони біосферних заповідників, землі та інші природні ресурси, надані національним природним паркам, належать Українському народу;
- Інші об'єкти, такі як регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища та інші, можуть перебувати як у власності Українського народу, так і в інших формах власності, передбачених законодавством України;
- Об'єкти, створені до прийняття цього закону, не підлягають приватизації. У випадку зміни форм власності на землю, на якій знаходяться пам'ятки природи, землевласники зобов'язані забезпечити їхню охорону і збереження з відповідною перереєстрацією охоронного зобов'язання.

Межі зон і об'єктів природно-заповідного фонду визначаються на місцевості відповідно до чинного законодавства. Для встановлення їх меж на місцевості використовуються проекти землеустрою щодо створення цих зон та об'єктів природно-заповідного фонду. Території та об'єкти природно-заповідного фонду можуть мати різноманітне призначення: для природоохоронних заходів, наукових досліджень, відпочинку та рекреації, освітніх і виховних цілей, а також для моніторингу навколишнього середовища. Їх також можна використовувати для господарських потреб, наприклад, для заготівлі деревини, рослин, випасу тварин, мисливства та рибальства, якщо це не суперечить їхньому основному призначенню.

Ці території відіграють важливу роль як місця для проведення наукового моніторингу довкілля. Вони дозволяють аналізувати та передбачати зміни в природному середовищі. З розвитком науки та технологій їх роль стає ще більш значущою, вони перетворюються на глобальний дослідницький потенціал. Саме на таких територіях в Україні вивчається вплив різних факторів, як природних, так і антропогенних, на екосистеми. Тут проводяться спеціальні дослідження в рамках екологічного моніторингу.

Основні завдання цих програм:

- Спостереження за змінами в природному середовищі, зокрема внаслідок впливу людської діяльності.
- Оцінка стану навколишнього середовища та факторів, які на нього впливають.
- Прогнозування змін у природному середовищі під впливом господарської діяльності людини.

Для проведення високоточного наукового моніторингу на територіях природно-заповідного фонду виділяються абсолютно заповідні зони, які залишаються абсолютно недоторканими. У цих зонах проводиться важлива робота зі збереження та відтворенням типових та унікальних екосистем, а також їхнього генетичного фонду.

Великі території природно-заповідних комплексів мають позитивний вплив на навколишнє середовище, допомагаючи підтримувати екологічну рівновагу, особливо в регіонах, де переважають денатуралізовані ландшафти. В цих умовах природно-заповідні території стають ідеальними місцями для формування штучних екосистем, таких як лісові, лучні, озерні, і для ведення господарства в них, діючи як природні полігони.

Важливе екологічне значення заповідних об'єктів може виявлятися в різних формах. У гірських районах вони можуть відігравати ключову роль у захисті ґрунтів та водних ресурсів, тоді як у місцях, схильних до лавин, вони виконують функцію захисту проти сходження лавин..

Природно-заповідна мережа України є основним інструментом збереження біорізноманіття та ландшафтної різноманітності. Без такої науково обґрунтованої

мережі лісових природоохоронних територій збереження цих складових біосфери є неможливим, особливо у зв'язку зі зростаючим антропогенним тиском. Відсоток територій, що є заповідними в Україні, поступово наближується до показників центральноєвропейських країн.

Роль заповідників для науки надзвичайно важлива - це особливі лабораторії в живій природі, де проводяться комплексні дослідження процесів і явищ в незмінених умовах, що дозволяє оцінити правильне використання природних ресурсів. Дослідження на території національних природних парків спрямовані на вивчення природних процесів, постійне спостереження за їх змінами

1.3 Поняття територій та об'єктів особливої державної охорони

Ефективна правова охорона природно-заповідних територій має важливе значення, оскільки йдеться про охорону унікальних об'єктів культурної спадщини, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, пам'яток природи, що мають заповідний статус, та про збереження генетичного фонду живої природи загалом.

Адміністративно-правова охорона орієнтована на забезпечення додержання правових вимог для дендропарків, ефективного управління ними та запобігання порушенням встановлених правил їх функціонування. Згідно із Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", дендрологічні парки у нашій країні вважаються національним надбанням, що має особливий режим охорони, відтворення та використання. Цей закон також визначає органи та громадські організації, які здійснюють охорону та контролюють використання дендропарків на території України.

Закон про природно-заповідний фонд України надає правові основи для організації, функціонування, охорони, використання та відтворення дендрологічних парків та їх управління. Деякі національні дослідники характеризують цей закон як один із найбільш докладно регламентованих у сфері охорони навколишнього середовища, оскільки він чітко визначає правовий режим

окремих територій та об'єктів, що знаходяться під охороною, заснований на наукових принципах "консервативної" охорони, тобто збереження природи.

Згідно зі статтею 6 цього Закону, території та об'єкти, які мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську, а також історико-культурну цінність, потребують комплексної охорони, для якої визначається окремий порядок для кожної такої території чи об'єкту. Розділ IX цього Закону визначає загальні положення щодо охорони дендрологічних парків як складової природно-заповідного фонду, містить інформацію про склад та повноваження служби охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також здійснення державного та громадського контролю за дотриманням режиму цих територій та об'єктів.

У національному законодавстві немає чіткого визначення "адміністративно-правова охорона дендрологічних парків" чи більш загального терміну "правова охорона дендрологічних парків". Також не визначені принципи, зміст чи особливості правової охорони дендрологічних парків як унікальних науково-дослідних установ та цінних природних територій. Це створює значну прогалину в правовому регулюванні умов функціонування цих парків.

Ефективність адміністративно-правової охорони дендропарків напряду залежить від уніфікації понять та термінів, що використовуються в чинному законодавстві України. Низка концептуальних, понятійних, термінологічних і організаційних розбіжностей проступає через всю систему законодавчих актів України, що стосуються правового регулювання діяльності територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Дендрологічні парки в нашій країні мають різні функції: вони служать для збереження природи, рекреації, культурно-освітніх заходів і проведення наукових досліджень. Ця багатofункціональність робить їх перспективними для розширення мережі природно-заповідних територій. Вони не лише представляють історичну та культурну цінність, а й стають важливим елементом виховання молодого покоління, об'єктом наукових досліджень та джерелом збагачення регіональних рослинних ресурсів. Отже, ця багатofункціональність вимагає

комплексного підходу до визначення правових основ та охорони діяльності таких парків.

Це, на жаль, часто спостерігається. Дендрологічні парки мають бути під охороною з урахуванням як культурних, так і природоохоронних функцій, проте наразі законодавство не узгоджує механізм їх створення та функціонування. Виникають протиріччя між основними законами в цій сфері, такими як "Про природно-заповідний фонд України", "Про екологічну мережу України" та "Про охорону навколишнього природного середовища". Це призводить до того, що для практичного застосування цих законів потрібні додаткові підзаконні акти, а це, в свою чергу, породжує неузгодженість у системі законодавства з охорони природи. Наприклад, існує невирішена проблема стосовно категорій територій та об'єктів природно-заповідного фонду, визначених у законодавстві, що суперечить іншим видам природоохоронних територій, передбачених Водним, Земельним та Лісовим кодексами України.

У своїх дослідженнях М.О. Подольхова відзначила, що законодавча база для дендрологічних парків має свої переваги, але й виникають деякі протиріччя. Наприклад, Закон України "Про природно-заповідний фонд України" передбачав пільги для органів, які забезпечують функціонування дендрологічних парків, але з 2015 року ці пільги щодо звільнення від сплати земельного податку скасовано. Це створило проблеми для цих парків і ботанічних садів, оскільки податок став значною частиною їхнього бюджету. Регулювання цього питання в даний час відбувається на рівні місцевих органів влади. Окрім того, при встановленні спеціального режиму охорони, відтворення та використання для дендрологічних парків не враховано їхню багатофункціональність. Недоліком також є відсутність чіткого переліку дозволених та заборонених видів діяльності в зонах парку, крім заповідної зони. Ці проблеми вимагають уваги та уточнень у відповідних законодавчих нормах для забезпечення ефективного управління дендрологічними парками.

Зазначені проблеми переважно виникають через відсутність відповідних нормативних положень та визначень у законодавстві, невідповідності між різними законами та підзаконними актами у трактуванні понять та категорій, а також

дублювання господарських та природоохоронних функцій у відповідних управлінських органах. В Україні система державного управління, що стосується дендрологічних парків, виявляється неефективною. Ці парки перебувають під управлінням різних органів та установ, що призводить до непослідовного вирішення їхніх питань. Спрощення та узгодження управління дендрологічними парками є вельми важливим. Системі керування природно-заповідним фондом України потрібно забезпечити єдність засад та врахувати різноманіття підходів різних суб'єктів управління. Можливе удосконалення національного законодавства, приведення його у відповідність до європейських норм та зобов'язань перед міжнародним співтовариством щодо сталого розвитку й охорони природи. Зважаючи на потреби сучасності, необхідно активно удосконалювати нормативно-правове забезпечення діяльності дендрологічних парків, враховуючи зміни у соціально-економічних, культурних та інших сферах. [4, ст. 54]

Закон України «Про охорону земель» передбачає, що землі, які мають спеціальне значення для охорони природи та культурної спадщини, повинні бути включені до екологічної мережі. Це забезпечує їхню захищеність та відповідальне використання для відповідних цілей, таких як відновлення екосистем, відпочинок, збереження культурних та природних цінностей. Така практика дозволяє зберігати ці землі від відчуження або використання для інших, несумісних із їхнім призначенням цілей, та обмежувати людський вплив на них, забезпечуючи їхню збереженість для майбутніх поколінь.

Згідно з чинним законодавством України, об'єкти природно-заповідного фонду, які мають національне або загальнодержавне значення, не можуть бути передані у приватну власність. Землі, на яких розташовані такі об'єкти, вважаються землями державної власності, які не можуть бути передані у комунальну власність. Це забезпечує захист та збереження цих територій у належному стані для майбутніх поколінь.

Об'єкти, які належать до складу природно-заповідного фонду, можуть перебувати у власності Українського народу або у різних інших формах власності, визначених законодавством. Зокрема, об'єкти, створені до 1992 року, такі як

ботанічні сади, дендрологічні парки та зоологічні парки, не підлягають приватизації. При зміні форми власності на землю, на якій розташовані заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища та інші об'єкти, власники землі мають забезпечити режим їхньої охорони та збереження, відповідно до охоронного зобов'язання, з перереєстрацією цього зобов'язання.

Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування приймають рішення про організацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду відповідно до їхнього загально- чи місцевого значення. Кабінет Міністрів України має повноваження приймати рішення щодо організації територій загальнодержавного значення, тоді як місцеві ради та їхні виконавчі органи приймають відповідні рішення про організацію територій місцевого значення. [7]. Межі територій та об'єктів природно-заповідного фонду встановлюються в натурі згідно з чинним законодавством. Ці межі спочатку визначаються відповідно до проектів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Землі природно-заповідного фонду мають особливий інтерес для туристичної галузі. Громадяни мають право на відвідування територій та об'єктів природно-заповідного фонду та здійснення інших видів користування, з урахуванням встановлених вимог щодо заповідного режиму.

З метою збереження цілісності туристичних ресурсів, їх раціонального використання та охорони культурної спадщини та довкілля, державне регулювання в галузі туризму забезпечується шляхом планування та забудови територій. Кабінет Міністрів України бере на себе відповідальність за раціональне використання туристичних ресурсів і вжиття заходів для їх збереження. Такий підхід спрямований на забезпечення балансу між доступністю для туристів та збереженням унікальних природних об'єктів.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що правова охорона земель природно-заповідного фонду реалізується у кількох основних напрямках, що представлено на рисунку 1. 2

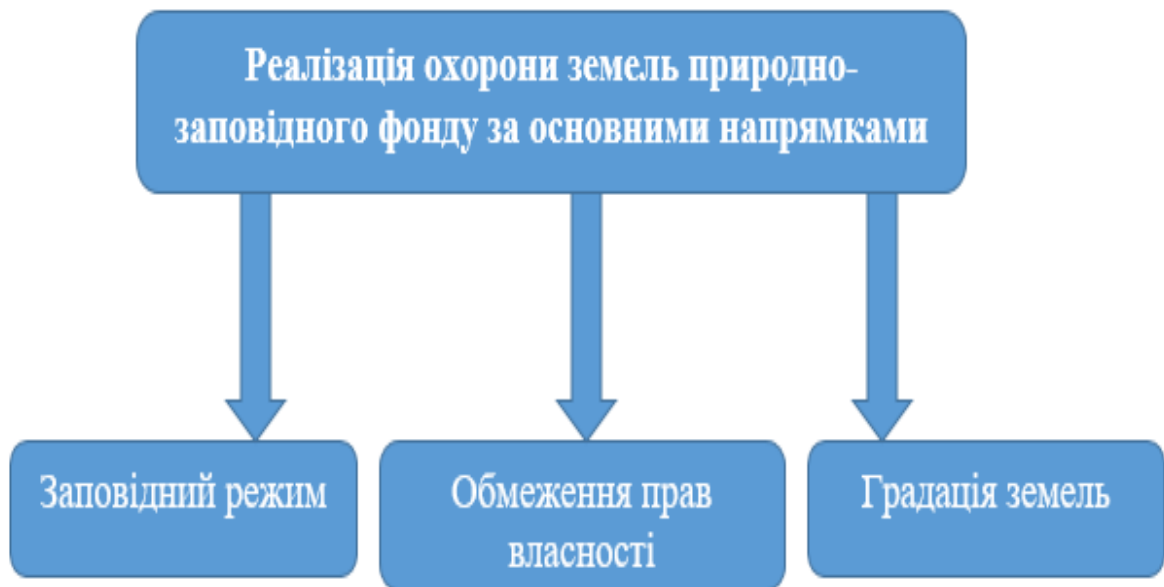

Рисунок 1. 2 Реалізація охорони земель природно-заповідного фонду за основними напрямками.

Заповідний режим, передбачає заборону будь-якої діяльності, яка може завдати шкоди природним ресурсам, а також вилучення цих земель з господарського використання. Використання природних ресурсів тут здійснюється лише у спеціальному режимі з обмеженнями, встановленими владними органами. Лише за виняткових обставин можуть дозволятися геолого-розвідувальні роботи. Доступ громадян на ці території обмежений.

Градація земель, законодавство передбачає різні рівні охорони для різних категорій земель природно-заповідного фонду. Землі природних заповідників підлягають найбільш суворій охороні, а для інших видів земель встановлюється диференційований режим. Обмеження прав власності, правова охорона земель природно-заповідного фонду також передбачає обмеження права власності громадян на земельні ділянки природно-заповідного фонду. Ці напрямки охорони спрямовані на збереження та раціональне використання природних ресурсів, а також захист екологічно важливих територій від негативного впливу людської діяльності. Так, проблеми самозахоплення ділянок земель природно-заповідного фонду та їх нецільового використання дійсно пов'язані з недостатнім контролем за виконанням вимог законодавства та роботою державних органів, відповідальних за визначення меж земель та контроль за їх використанням. Це може відбуватися через різноманітні причини, такі як корупція, недостатній

нагляд, відсутність чіткої політики в цьому напрямку тощо. Брак послідовної політики держави, спрямованої на ефективний контроль та забезпечення охорони природно-заповідного фонду, може стати причиною порушень та недоліків у виконанні вимог законодавства. Важливою є налагоджена система моніторингу та контролю, а також розвиток ефективних механізмів реагування за порушення.

Підвищення відповідальності за незаконне використання земель природно-заповідного фонду, покращення механізмів визначення та контролю за їх межами, а також розвиток чіткої та послідовної політики в цій сфері є важливими для збереження природних ресурсів та їх екосистем у майбутньому.

1.4 Зонування території природно-заповідного фонду.

Зонування території проводиться відповідно до Проекту організації території Карпатського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів (далі- Проект організації), затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів від 26.07.2019 року № 271. Функціональне зонування території Заповідника здійснюється відповідно до Проекту організації території, що затверджується в установленому порядку Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів.

На території Заповідника відповідно до природоохоронного законодавства виділяються такі зони: заповідна, буферна, антропогенних ландшафтів та регульованого заповідного режиму. Заповідна зона включає території, призначені для збереження і відновлення | найбільш цінних природних та мінімально / порушених антропогенними факторами природних комплексів, генофонду рослинного тваринного світу.

На території заповідної зони забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню цієї зони або порушує природний розвиток процесів та явищ і створює загрозу шкідливого впливу на її природні комплекси та об'єкти, а саме:

-будівництво споруд, шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту ізв'язку, не пов'язаних з діяльністю Заповідника, розведення вогнищ, влаштування місць

відпочинку населення, стоянка транспорту, проїзд і прохід сторонніх осіб, прогін свійських тварин, пересування механічних транспортних засобів, за винятком шляхів загального користування, лісосплав, проліт літаків та вертольотів нижче 2000 метрів над землею, подолання літаками звукового бар'єру над територією Заповідника та інші види штучного шумового впливу, що перевищують установлені нормативи;

-геологорозвідувальні роботи, розробка корисних копалин, порушення ґрунтового покриву та гідрологічного і гідрохімічного режимів, руйнування геологічних відслонень, а також добування піску та гравію в річках та інших водоймах, застосування хімічних засобів, усі види лісокористування, проведення рубок головного користування, всіх видів поступових та суцільних рубок, вирубування дуплястих, сухостійних, фаутних дерев та ліквідація захаращеності, а також заготівля кормових трав, лікарських та інших рослин, насіння, квітів, очерету, випасання худоби, вилов і знищення диких тварин, порушення умов їх оселення, гніздування, інші види користування рослинним і тваринним світом, що призводить до порушення природних комплексів;

-мисливство, селекційний відстріл тварин, рибальство, лісокультурні роботи, всі види екскурсій, крім пішохідних, біотехнічні заходи, сінокосіння механізованими засобами, туризм, інтродукція нових рослин і тварин, проведення заходів з метою збільшення чисельності окремих видів тварин понад допустиму науково обґрунтовану ємність угідь, збирання колекційних та інших матеріалів, за винятком матеріалів, необхідних для виконання наукових досліджень;

-проведення заходів з метою збільшення чисельності окремих видів тварин понад допустиму науково обґрунтовану ємність угідь, збирання колекційних та інших матеріалів, за винятком матеріалів, необхідних для виконання наукових досліджень.

Для збереження і відтворення корінних природних комплексів, проведення науково-дослідних робіт та виконання інших завдань у заповідній зоні відповідно до Проекту організації території в установленому порядку допускається:

-виконання відновлювальних робіт на землях з порушеними корінними природними комплексами, а також здійснення заходів щодо запобігання змінам

природних комплексів Заповідника внаслідок антропогенного впливу - відновлення гідрологічного режиму, збереження та відновлення рослинних угруповань, що історично склалися, видів рослин і тварин, які зникають, тощо; здійснення протипожежних заходів та вибіркового діагностичного відстрілу диких тварин для ветеринарно-санітарної експертизи, що не порушують режиму заповідної зони;

-спорудження у встановленому порядку будівель та інших об'єктів, необхідних для виконання поставлених перед заповідною зоною завдань; збір колекційних та інших матеріалів, виконання робіт, передбачених планами довгострокових стаціонарних наукових досліджень, проведення екологічної освітньо-виховної роботи.

В разі термінової необхідності за рішенням науково-технічної ради Заповідника на території заповідної зони можуть проводитись заходи, спрямовані на охорону природних комплексів, ліквідацію наслідків аварій, стихійного лиха, не передбачені проектом організації території.

У Проекті організації визначаються та обґрунтовуються заходи щодо провадження природоохоронної, науково-дослідної, рекреаційної, господарської діяльності відповідно до законодавства і міжнародних договорів. Відповідно до Проекту організації, територія що відводиться даним проектом землеустрою відноситься до буферної зони та зони антропогенних ландшафтів і включена до складу Чорногірського природоохоронного науково-дослідного відділення. Буферна зона включає території, виділені з метою запобігання негативного впливу господарської діяльності на заповідну зону. До цієї зони віднесено земельні ділянки, що прилягають до заповідної зони і періодично піддаються антропогенному впливу з боку прилеглих територій. Ширина буферної зони визначалася глибиною проникнення антропогенних впливів. У буферній зоні в установленому порядку:

- проводяться природоохоронні, протипожежні, регулятивні та інші заходи, спрямовані на збереження, оздоровлення, відтворення та раціональне використання природних комплексів, а саме:

-науково обґрунтоване регулювання чисельності окремих видів фауни;
проведення санітарно-

-оздоровчих заходів;

- інших рубок, пов'язаних з вибиранням небезпечних дерев уздовж доріг та маршрутів, прорубуванням гірських стежок та забезпеченням деревиною полонинського господарства; розчистка сіножатей;

- сприяння природному поновленню лісу; фундаментальні, прикладні і експериментальні дослідження;

- допускаються короткострокове перебування фізичних осіб та худоби, влаштування місць відпочинку; постійне перебування населення і худоби в місцях традиційного проживання громадян, їх господарська діяльність на визначених ділянках та забезпечення дровами, а на присадибних ділянках

реконструкція та будівництво господарських споруд;

- обмежуються рубки, пов'язані з веденням лісового господарства, мисливство, рибальство або відлови диких тварин, влаштування місць для масового відпочинку населення;

- забороняються будь-яке будівництво, не пов'язане з діяльністю КБЗ, застосування мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин, а також інші види діяльності, які можуть зашкодити заповідним екосистемам.

Зона антропогенних ландшафтів включає території традиційного землекористування, лісокористування, водокористування, місця поселення людей, рекреації та інших видів господарської діяльності; в ній забороняється мисливство. Зона антропогенних ландшафтів служить полігоном для запровадження екологічно безпечних технологій в лісовому та сільському господарствах, здійснення моніторингу антропогенного впливу на гірські екосистеми.

В зоні антропогенних ландшафтів:

- не допускається розміщення екологічно шкідливих виробництв;

- обмежуються суцільні вирубки лісу;

- здійснюється наукове регулювання рекреаційного освоєння, навантаження із випасу худоби, збору дикорослих плодів, ягід та грибів тощо.

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТУ

2.1 Природний біосферний заповідник на території Богданівської ТГ Рахівського району Закарпатської області.

Заповідник створений з метою збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів біосфери, здійснення фонових екологічних моніторингу, вивчення навколишнього природного середовища, його змін під дією антропогенних факторів. Основними завданнями Заповідника є:

- збереження видів тваринного і рослинного світу та природних оселищ, занесених до Червоної книги України та міжнародних Червоних списків, у тому числі цінностей міжнародних природоохоронних територій;

- проведення наукових досліджень і спостережень, спрямованих на вивчення та -розробку наукових основ охорони, збереження і відновлення біоценозів Українських Карпат;

- здійснення фонових моніторингу навколишнього природного середовища в регіоні;

- стабілізація екологічної ситуації у верхів'ях басейну річки Тиса; додержання режиму території;

- забезпечення охорони його території з усіма природними об'єктами;

- організація протипожежної охорони природних комплексів;

- вивчення змін екосистем під дією природних і антропогенних факторів; підтримання загального екологічного балансу в регіоні;

- розвиток екотуризму та підтримка традиційного господарювання у високогір'ї Українських Карпат;

- проведення екологічної освітньо-виховної роботи тощо.

У його складі налічується шість окремих заповідних масивів: Черногірський, Свидовецький, Марамороський, Кузійський, Угольсько-Широколужанський і "Долина нарцисів". Тут також враховані ботанічні заказники державного значення, такі як "Чорна гора" і "Юлівська гора". Територія заповідника відображає ландшафтну структуру та біогеографічні особливості Східних Карпат.

Заповідник розташований на висотах від 180 до 2060 метрів над рівнем моря, де хребта на площі 4925 гектарів, висоти території коливаються від 350 до 1409

метрів над рівнем моря. Найвищою точкою є гора Лисина (1409 м). У найвища точка — гора Говерла, на висоті 2061 метр. Ця територія охоплює три райони Українських Карпат: західний, центральний і східний. Тут присутні різноманітні кліматичні умови: від помірно теплого до холодного. Середня температура у червні коливається від +10 до +20°C, у січні — від -2 до -9°C. Кількість річних опадів також різниться, знаходячись в межах від 655 до 1550 мм.

Кузій-Трибушанський заповідний масив розташований у південній частині Свидовецького цій області на півдні зустрічаються вапнякові скелі юрського походження, які утворюють численні скельні формації. Клімат і рослинність цього району відмінні: тут через вплив теплого повітря з Мармароської долини утворилися умови для розповсюдження теплолюбних рослин у гірських умовах. Наприклад, дуб черешчатий і дуб скельний зростають на висоті 1090 метрів, представляючи свої найвищі місцезростання в Україні. Цікаві рослини, такі як тис ягідний, виживають на вапнякових скелях, захищені від яворово-букових лісів. Букові ліси займають значну територію, іноді можна зустріти й смереки. Фауна представлена типовими видами для лісів Українських Карпат. Тут зустрічаються саламандра плямиста, тритон карпатський, жаба трав'яна та кумка гірська серед земноводних. Серед хижих ссавців часто зустрічаються лисиця і куниця лісова, іноді можна зустріти ведмедя, рися, kota лісового та борсука. Це також місце, де печери та залишені штольні стали притулком для 8 видів кажанів, серед яких чотири види є рідкісними: нічниця довговуха, широковух звичайний, великий та малий підковоноси.

Чорногірський заповідний масив розташований на південному схилі Чорногірського хребта, діапазон висот складає від 710 до 2060 метра. Площа цієї території становить 16365 гектарів. Найвища вершина Українських Карпат — гора Говерла (2061 м) знаходиться саме тут. Головний хребет Чорногори утворений флішовими породами, а рельєф високогір'я піддається слідам давнього зледеніння. Клімат в масиві є помірно континентальним: зі зростанням висоти температура повітря знижується, а кількість опадів зростає. Середня температура січня становить -7°C, липня — +16°C, а середньорічна — +6°C. Річна кількість опадів складає 1001 мм. На цій території свій початок бере річка Біла Тиса. Флора

різноманітна, з лісами в перевазі. Мішані та листяно-хвойні лісостани ростуть до висоти 1210 м, вище — смеречники. У субальпійському поясі поширені криволісся, де трав'янисті ділянки займають великі площі. Фауна хребетних складається з тайгових та альпійських видів. На високогір'ї (близько 1800 метрів висоти) зустрічаються снігова полівка та альпійська тинівка, які занесені до Червоної книги України. Серед постійних мешканців хвойних та мішаних лісів можна зустріти трипалого дятла, жовтоголового королька, біловолого дрізда, глухаря, рися, ведмедя та інших.

Мармароський заповідний масив розташований на північному схилі Рахівських гір у площі 8995 га та має за основну вершину Піп Іван Марамороський (1941 м). Ця територія утворена твердими кристалічними породами, що впливає на рельєф, ґрунтове покриття і рослинність. Її рельєф характеризується глибокими міжгірними долинами, скелястими гребенями та вершинами. Тут розташовані басейни річок Білий і Квасний, які є притоками Тиси та Білої Тиси відповідно. Квасний басейн відрізняється прохолодним кліматом, тоді як у Білого басейну протягом року тепліше. Середня температура становить -5°C у січні та $+19^{\circ}\text{C}$ у липні, з середньорічною температурою $+8^{\circ}\text{C}$. Оподи складають 1088 мм на рік. У високогір'ї панує холодний клімат. Тут характерна різноманітна рослинність, зумовлена геологічною будовою. На нижчих рівнях переважають мішані та листяно-хвойні ліси, а букові праліси процвітають на південних схилах і кальцієм багатих ґрунтах. Субальпійські та альпійські луки з фрагментами криволісся ростуть на верхній межі лісу (1605-1701 м). Фауна схожа на фауну Чорногори, проте має свої відмінності. Тут, завдяки кам'янистому ландшафту, краще представлені снігова полівка та альпійська тинівка. Також, ця територія є домівкою для сокола-сапсана, який віддає перевагу скелям лише тут.

Свидовецький заповідний масив розташований на площі 6585 га (603-1885 м) у горах Свидовця, що мають флішеподібну будову, а сліди льодовика вдало збереглися на головному хребті. Клімат тут вологий, прохолодний з помірно холодними показниками: середня температура січня становить $-3,4^{\circ}\text{C}$, липня $+19^{\circ}\text{C}$, середньорічна $+9^{\circ}\text{C}$, а річна кількість опадів -935 мм. У високогір'ї панує холодний клімат. Східний схил сприятливий для букових лісів, які піднімаються

до 1382 м - найвищої межі в Карпатах. Поширені буково-яворові та буково-ясенево-яворові ліси на скелястих урочищах. В трав'яному покриві лісів можна зустріти листовик сколопендровий, лунарію оживаючу, чемерник червонуватий та аспленій зелений. На північних схилах росте ялиця, а на верхній межі лісу - смерека. Вище лісового поясу поширене криволісся з душекії зеленої та ялівцю сибірського. Високогір'я Свидовця в районі вершин Малої Близниці (1779 м) та Великої Близниці (1882 м) особливо цікаве з флористичної точки зору: тут процвітають рідкісні аркто-альпійські види, такі як бартсія альпійська, дріада восьмипелюсткова, діфазіаструм альпійський, ситник каштановий, ллойдія пізня, айстра альпійська, родіола рожева, верба списоподібна. Лише на території цього масиву в Карпатах зростають крупка аїзоподібна, очанка зальцбурзька, ломикамінь переломниковий та інші. Також тут зустрічаються білотка альпійська, орлики чорніючі, сверція альпійська та інші рідкісні види.

Угольсько-Широколужанський заповідний масив простягнувся на південних схилах полонини Красної та її відгалуження Менчіл, охоплюючи висотний діапазон 400-1280 м. Загальна площа цієї заповідної території становить 15580 га. Масив має основу з флішу та відрізняється великими вапняковими утвореннями, з добре вираженими карстовими феноменами. Найбільш вражаючі скельні утворення сягають сімдесяти метрів у висоту. Тут знаходиться понад тридцять печер, у тому числі найбільша у Карпатах — "Дружба", довжина ходів якої сягає приблизно 1 км. У печері "Молочний Камінь" виявлено сліди давніх людських поселень з пізнього палеоліту. Найвищі точки масиву — Угольська Плеша (1108 м), Поганська Кічера (1092 м), Видножанська Кічера (1072 м). Заповідний масив перебуває в зоні букових лісів, що досягають верхньої межі на висоті 1200-1300 м. Клімат тут варіює від теплого та помірного у передгір'ї до прохолодного та надзвичайно вологого у високогір'ї. Масив захищений потужним гребенем, що відбиває північні вітри, переважають вітри західних та південно-західних напрямків. Середньомісячна температура у січні становить $-4,5$ градусів, у липні — $+17,2$ градусів, середньорічна — $+7,1$ градусів. Середньорічна кількість опадів досягає 1390 мм. Масив має понад 700 видів рослин, найбільше флористичне різноманіття спостерігається на вапнякових виходах, де зустрічаються такі

рідкісні види, як ялівець козацький (унікальний для Карпат), дуб скельний, жостір проносний, липа широколиста, тис ягідний (близько 1,5 тисячі екземплярів), а також понад десять рідкісних трав'янистих видів, включаючи арум альпійський, булатку червону, вужачку звичайну, в'язіль стрункий, дзвоники карпатські, еритроній собачий зуб, коральковець тричінадрізаний, кортузу Маттіолі, півники несправжньо-смикавцеві, борідника Прейса, ломикамінь волотистий, очиток іспанський.

Чорна гора та Юлівська гора відіграють важливу роль у багатообразії природи Українських Карпат. Чорна гора, розташована у Виноградівському районі Закарпатської області, має площу 823 гектари і представляє собою вулканічний останець зі скелями та урвищами на схилах. Заселення андезитами, ліпаритами та туфами створило умови для формування різноманітних ґрунтів та багатого рослинного світу. Тут можна зустріти рідкісні для Карпат види рослин, включаючи вишню степову, жостір проносний та інші. Флора складається з близько 400 видів вищих рослин, а фауна включає специфічних теплолюбних безхребетних. Чорна гора є частиною Карпатського біосферного заповідника.

За своєю частотою, Юлівська гора — найменший масив у складі Карпатського заповідника. Розташований в долині річки Тиса на південно-західних схилах Гутинського масиву, цей заказник, який охоплює площу 176 гектарів, вирізняється місцевим теплим кліматом. Тут ростуть діброви, дубово-букові ліси, а також унікальні масиви липи сріблястої та дуба бургундського, які рідко зустрічаються в Україні. Трав'яний покрив складається переважно з лісостепових видів. Юлівська гора також увійшла до складу Карпатського біосферного заповідника, сприяючи збереженню цінних рослинних і тваринних видів.

3. ПРОЄКТ ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

3.1. Підготовчі роботи щодо встановлення меж земельної ділянки

Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки у постійне користування Карпатському біосферному заповіднику із земель державної власності лісогосподарського призначення які вилучаються у ДЕРЖАВНОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА "ЛІСИ УКРАЇНИ (до реорганізації ДП «Богданівського ЛМГ») із зміною цільового призначення для збереження та використання біосферних заповідників за межами населених пунктів на території Богданівської сільської територіальної громади, Рахівського району Закарпатської області розроблений на підставі Указу Президента України від 14.01.2010 року «Про розширення території Карпатського біосферного заповідника», Розпорядження КМУ від 03.01.2013 р. №2-р «Про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок», договору на виконання робіт №138 від 15.06.2011 р., який був пролонгований належним чином.

Розроблення цього проекту базується на Указі Президента України від 14.01.2010 року «Про розширення території Карпатського біосферного заповідника», Розпорядженні КМУ від 03.01.2013 р. №2-р «Про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок» та договору на виконання робіт №138 від 15.06.2011 року, який був належним чином пролонгований.

Згідно з "Положенням про Карпатський біосферний заповідник", затвердженим Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, заповідник є природоохоронною, науково-дослідною установою міжнародного значення та входить до складу природно-заповідного фонду України. Цей заповідник, охороняється як національне надбання, має особливий режим охорони, відтворення та використання, а також входить до всесвітньої глобальної мережі біосферних заповідників. Метою створення заповідника є збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів біосфери, здійснення

фонового екологічного моніторингу, вивчення навколишнього природного середовища та його змін під дією антропогенних факторів.

Заповідник забезпечує збереження природних комплексів та об'єктів на його території, проводить наукові дослідження і спостереження для вивчення та розробки наукових основ охорони, збереження і відновлення біогеоценозів Українських Карпат, а також здійснює фоновий моніторинг навколишнього природного середовища в регіоні. Також заповідник покликаний зберігати генофонд рідкісних рослин і тварин, зокрема тих, які занесені до Червоної книги України, забезпечувати охорону території та всіх природних об'єктів, дотримуватися режиму території, вивчати зміни екосистем під дією природних і антропогенних факторів, організовувати протипожежну охорону природних комплексів та підтримувати загальний екологічний баланс у регіоні."

Обмеження у використанні земель, додержання режиму охорони та використання відповідної території до складу проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в постійне користування Карпатському біосферному заповіднику, загальною площею 568,2580 га на території Богданської сільської територіальної громади (Лугівської сільської ради) Рахівського району Закарпатської області, для збереження та використання біосферних заповідників. До основних питань, на яких департамент акцентує увагу при розгляді документації із землеустрою, належать: недопущення погіршення стану територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших особливо цінних земель, земель, зарезервованих для заповідання, водоохоронних зон, прибережних захисних смуг, водно-болотних угідь, інших територій та об'єктів, які є складовими екомережі. Згідно статті 60 Земельного Кодексу України вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності встановлюються прибережні захисні смуги. Прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

- для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 гектари - 25 метрів;

- для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 гектари - 50 метрів.

Землі прибережних захисних смуг перебувають у державній та комунальній власності та можуть надаватися в користування лише для цілей, визначених Водним кодексом України.

Статтею 89 Водного кодексу України встановлено перелік обмежень господарської діяльності в прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах. Прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності. Крім того, департамент пропонує під час складання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в постійне користування Карпатському біосферному заповіднику передбачити заходи, спрямовані на збереження природоохоронних територій, визначені законодавством та нормативно-правовими актами, зокрема:

- заходи, спрямовані на збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду згідно з Переліком територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, розташованих у Закарпатській області станом на 01.01.2023 року) на виконання вимог Закону України "Про природно заповідний фонд України";

- заходи, спрямовані на збереження інших територій, що підлягають охороні згідно з вимогами Закону України "Про екологічну мережу України", рішення Закарпатської обласної ради від 10.07.2014 Хе1033 "Про затвердження схеми формування екологічної мережі Закарпатської області" та рішення Рахівської районної ради 19.08.2011 №28 "Про затвердження схеми екомережі Рахівського району";

- дотримання вимог ст. 96 Земельного кодексу України. Звертаємо увагу на те, що всі види господарської діяльності на територіях природно-заповідного фонду загальнодержавного значення здійснюються згідно з Проектом організації території, охорони, відтворення, використання природних екосистем, комплексів та об'єктів. З цією метою рекомендуємо з питання правового режиму та обмеження у використанні згаданої території (568,2580 га) звернутися до спеціальної адміністрації - Карпатського біосферного заповідника.

3.2 Основні відомості про об'єкт землеустрою

Характеристика об'єкту:

- Місце розташування Рахівський район Закарпатської області
- Форма власності державна(державна)
- Цільове призначення - природно-заповідне
- Загальна площа 7508, 8 га

Земельна ділянка розташована за межами населеного пункту на території Видричанської сільської ради (Богданська сільська ТГ) Рахівського району Закарпатської області.

Категорія земель: землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, цільове призначення: для збереження та використання біосферних заповідників (04.01), угіддя – 005.01 (земельні лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю), 005.02 (земельні лісові ділянки, не вкриті лісовою рослинністю), 006.01 (природні водотоки (річки та струмки)) та 006.03 (озера, прибережні замкнуті водойми, лимани).

Земельна ділянка державної форми власності, що перебуває у постійному користуванні Карпатського біосферного заповідника відповідно до Державного акту на право постійного користування землею Серія І-ЗК №001672 від 24.11.2000 року надано для збереження, відтворення і раціонального використання унікальних природних комплексів відповідно до рішення 9 сесії 3-го (23-го) скликання Закарпатської обласної ради від 28.12.1999 року та 8 сесії 23-го скликання Видричанської сільської ради від 20.12.1999 року площею 2501,4 га.

Проект землеустрою створюється з метою організації та визначення меж територій різних призначень, таких як природно-заповідний фонд, оздоровлення, рекреація, культурна спадщина, лісівництво, водні ресурси та обмежень їх використання.

Мета включає:

- Збереження природного різноманіття та охорону навколишнього середовища;
- Створення місць для відпочинку, туризму та організованого лікування;

- Формування зелених зон у міських місцевостях та охорона культурних спадщин;
- Проведення наукових досліджень;
- Встановлення меж для захисту водних ресурсів та прибережних зон;
- Визначення меж та обмежень у використанні землі та повідомлення зацікавлених осіб про ці обмеження.

Проекти визначають розміри земельних ділянок, власників та користувачів, межі різних призначень територій, встановлюють режим використання та охорони. Такі проекти розробляються на основі угод між замовниками та розробниками. Окремо для спеціальних територій, таких як біосферні заповідники, національні парки тощо, плани розробляються лише для вже існуючих територій, не втручаючись у власників та користувачів землі.

У процесі опрацювання даних про досліджувальний об'єкт використовувалися наступні нормативно-правові акти та інформаційні джерела:

- Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року, №2768-III.
- Закон України «Про землеустрій» від 22 травня 2003 року, №858-IV.
- Закон України «Про оренду землі» від 6 жовтня 1998 року, №161-XIV.
- Закон України «Про державний земельний кадастр» від 07.07.2011 року, №3613-VI.
- Закон України «Про регулювання містобудівної документації» від 17.02.2011 року, № 3038-VI.
- Порядок ведення Державного земельного кадастру, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 року, № 1051.
- Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Типового договору про розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки від 04.03.2004 року, № 266-2004-п.
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» від 28.04.2021 року, №1423-IX.

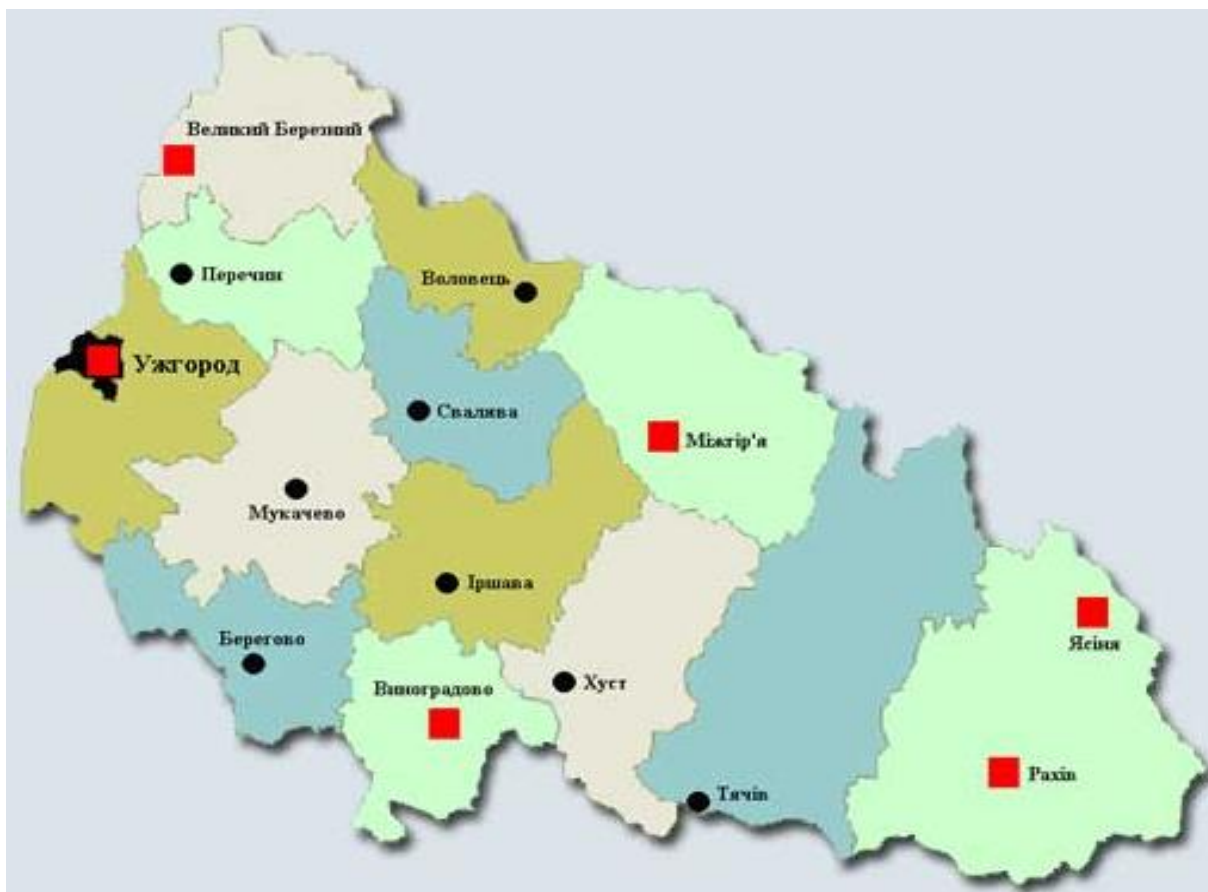
- Інструкція з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000; 1:1000,1:500 (ГКНТА-2.04-02-98), м. Київ, 1998 рік.

Додаткові дані та відомості були отримані з наступних джерел:

- Відомості Державного земельного кадастру та Державного реєстру земель до 2013 року.
- Використання Публічної кадастрової карти України (<https://map.land.gov.ua>) для отримання інформації про кадастровий поділ та координати земельних ділянок.
- Викопіювання з Публічної кадастрової карти із нанесеною земельною ділянкою, додається до проекту.
- Відомості Державного картографо-геодезичного фонду.
- Виписка координат та висот пунктів ДГМ з Банку геодезичних даних від 12.03.2021 року у системах координат УСК-2000, МСК-21, СК-63, СК-42.

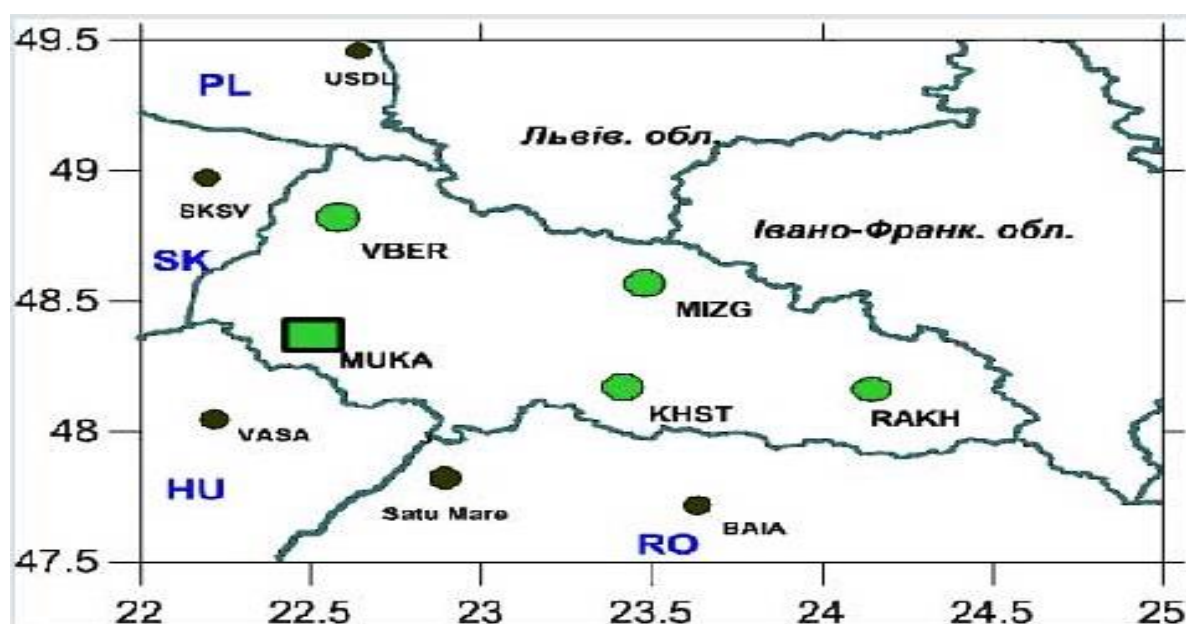
3.3. Комплекс топографо-геодезичних робіт на території досліджувального об'єкту.

Під час проведення геодезичних робіт по встановленню меж біосферного заповідника були використані послуги мережі перманентних станцій "ZAKPOS" як вихідної координатної бази. На рисунку 3.1 показано схему адміністративно-територіальної корекції мережі розташування активних референтних станцій на території Закарпатської обл.

3.1 Схема адміністративно-територіальної корекції мережі розташування активних референтних станцій на території Закарпатської обл.

В результаті математичної обробки геодезичних вимірів та їх опрацювань кількість станцій для території області було визначено робочі пункти із урахуванням економічної доцільності становила п'ять, що показано на рисунку 3.2.

3.2.Схема розташування референтних станцій на території Закарпатської обл.

На початковому етапі обробки даних GNSS спостережень було вирішено скористатися програмним пакетом Trimble Total Control версії 2.73. Зазначимо, що опрацювання цих даних, отриманих з еталонних станцій, становить складне завдання, оскільки вони повинні відповідати високим вимогам точності координат. Вибір опорних постійних станцій, що входять у мережу EPN/IGS, є одним з важливих факторів. На рис. 4 наведено загальну схему розміщення цих станцій у контексті мережі ZAKPOS. Підходи до обробки даних з референтних станцій ZAKPOS у поєднанні з окремими станціями EPN/IGS, критерії вибору певних параметрів. На рисунку 3.3. представлено постійні станції EPN/IGS в регіоні Закарпаття.

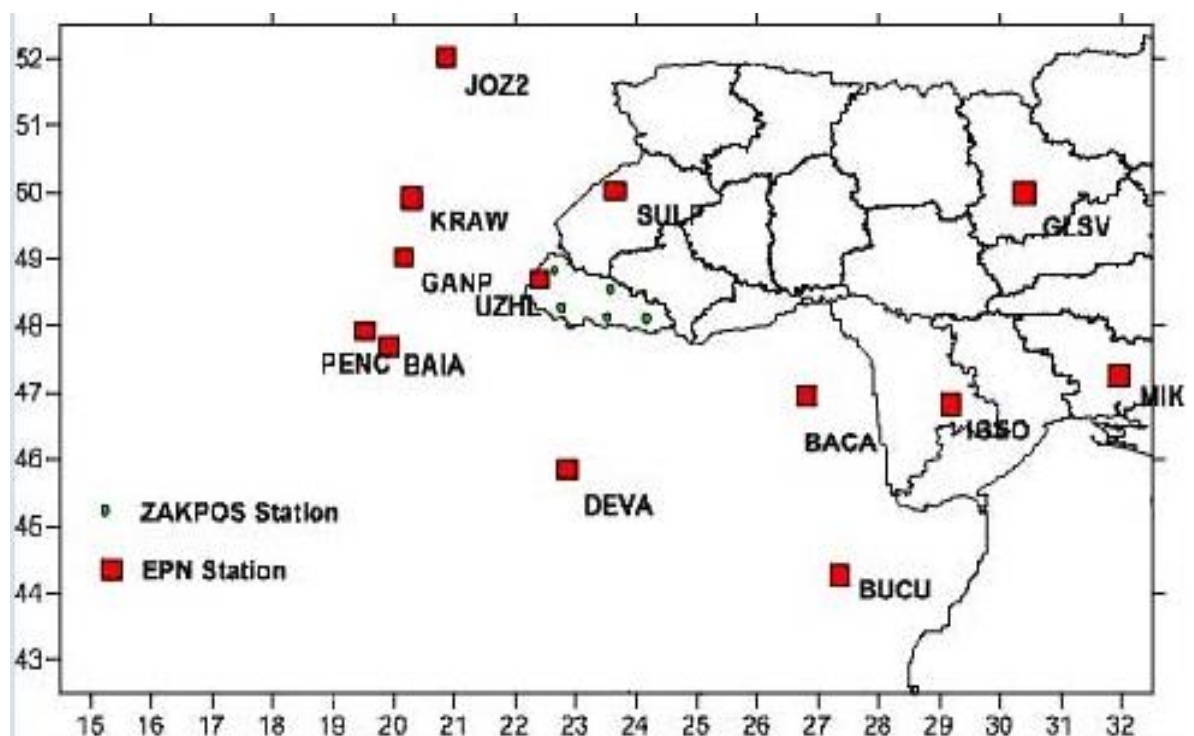

Рисунок 3.3 Схема розташування постійних станцій EPN/IGS в регіоні Закарпаття.

Підсумовуючи вищезгадане, мережа опорних станцій складається з п'яти станцій (GPS/GLONASS), обладнаних приймачами Trimble NETR5 та антенами Zephyr Geodetic Model 2. Для комунікації використовується мережа Укртелекому. Обчислювальний центр працює на мережевому програмному забезпеченні Trimble, зокрема на програмі Trimble Total Control. У другій половині 2008 року та на початку 2009 року проводилося введення в експлуатацію GNSS-обладнання,

програмного забезпечення та налаштування референтних станцій. Під процесом налаштування опорної станції мається на увазі вибір місця розташування та встановлення GNSS-антен, прокладання кабелю від антени до спеціальних шаф, де розміщений GNSS-приймач з комунікаційним обладнанням, а також підключення останньої лінії до Інтернет-зв'язку. Таблиця 3.1 містить характеристики обладнання референтних станцій мережі ZAKPOS, зокрема типи приймачів та антен, а також висоту антен.

Таблиця 3.1.

Код станції	Тип приймача	Тип антени	Висота антени до ARP, м
MIZG	TRIMBLE NetR5	TRM55971.00	0.0000
MUKA	TRIMBLE NetR5	TRM55971.00	0.0770
RAKH	TRIMBLE NetR5	TRM55971.00	0.0000
KHST	TRIMBLE NetR5	TRM55971.00	0.0000
VBER	TRIMBLE NetR5	TRM55971.00	0.0000

Сервер мережі ZAKPOS дозволяє використовувати наступні можливості:

- Отримання RINEX-даних з референтних станцій: Мукачево, Хуст, Рахів, Міжгір'я, Великий Березний.
- Створення та отримання RINEX-даних VRS (віртуальних референтних станцій) за запитом.
- Надання інформації про актуальні умови в мережі довідкових станцій (Satellite Tracking).
- Представлення інформації про атмосферні характеристики та похибки ефемерид супутників.

У той час робота RTCM-генератора, що надає RTK-поправку, обмежувалась форматом RTCM, який видають окремі референтні станції технологією Trimble без використання протоколу NTRIP. Це дозволило виконувати роботу в режимі RTK-знімання з роверними приймачами Trimble R8 та польовим контролером TSC2. В ході цієї роботи були проведені експериментальні дослідження щодо точності отриманих координат та можливостей роботи з віртуальними референтними станціями.

3.4 Методика виконання топографо-геодезичних робіт

В якості координатної основи при виконанні робіт із землеустрою було використано послуги мережі перманентних «ZAKPOS».

Роботи по визначенню координат земельної ділянки виконувались в режимі Real Time Kinematic. GNSS-приймачем Trimble 5700 serialNumber 0220411812 з використанням мережі перманентних базових GNSS-станцій та методом тахеометричного знімання з використанням електронного тахеометра Leica TCR407power serialNumber 846314.

Положення базових станцій визначені в системі координат УСК-2000 і мають жорсткі зв'язки з пунктами УПМ ГНСС. GNSS-приймач, яким виконувались вимірювання, сертифікований в установленому порядку.

Послуги RTK-мережі надаються згідно договору № 1/21 від 04.01.2021р. В результаті спостережень отримано максимальне значення СКП = Fixed solution, що задовольняє вимогам точності землевпорядного проекту.

Спостереження виконувались в режимі реального часу (RTK) з використанням перманентних базових станцій мережі «ZAKPOS». Перелік станцій розміщений за інтернет адресою: <http://zakpos.zakgeo.com.ua>.

Доступ до серверу мережі здійснювався через мобільний Інтернет-з'язок по стандарту GSM/GPSRS. Оператор послуг мобільного зв'язку: Kyivstar. Інтернет-адреса серверу мережі: 195.16.76.194 порт:2102. Поправки від мережі передаються у стандартизованому форматі RTCM v3.

Для формування коригувальних поправок застосована технологія мережевого VRS, що має відкритий алгоритм. Радіотехнічна комісія з морської служби RTCM (Radio Technical Comission for Maritime Services) утворила спеціальний комітет SC-104 як стандарт для GNSS-мереж. Технологія передбачає формування поправок в режимі реального часу одночасно від кількох базових станцій, одна з яких – головна (Master), а інші – допоміжні (Auxiliary). Головна та допоміжні станції визначаються автоматично, в залежності від положення приймача. Розрахунок RTK-поправок виконуються програмним комплексом Trimble GPSNet 2.74, встановленому на сервері мережі. Максимальна довжина базової лінії становить 50 км (відстань до базової станції).

Визначення координат поворотних точок земельної ділянки виконані в плоскій прямокутній системі координат ETRS89/ETRF2000. Перехід від міжнародної системи координат ITRS89 до СК63 виконується за допомогою трансформаційного поля методом скінчених елементів. Цифрова модель трансформаційного поля розроблена Науково-дослідним інститутом геодезії і картографії відповідно до договору № 915 від 2 березня 2009 р. та встановлена на сервері мережі у програмному комплексі Trimble.

Для отримання плоских координат (x, y, h) використовується картографічна проекція Transverse Mercator з наступними параметрами. Таблиця 3.2

Таблиця 3.2

Параметри картографічна проекція Transverse Mercator

Умовний X	0°00'00"C	0' "
Умовний Y	23°30'00"В	0' "
Умовне зміщення на північ	-9214,692	м
Умовне зміщення на південь	1300000	м
Масштаб	1	ppm

У якості еліпсоїда віднесення застосовується референт-еліпсоїд Красовського з параметрами:

Таблиця 3.2

a	6378245
1/f	298,3

Обробку матеріалів польових вимірювань виконано за допомогою програмного забезпечення "Digitals" на персональному комп'ютері IBM PC/AT. Таким чином, створена цифрова модель (dmf-файл) та виготовлено електронний документ (обмінний файл формату «XML») для державної реєстрації земельної ділянки відповідно до вимог Закону України «Про державний земельний кадастр».

Технічні параметри МСК-21

Таблиця 3.3

Назва параметру	Значення параметру
Система висот	Балтійська 77
Одиниця виміру висот	метр
Зміщення місцевої системи висот відносно Балтійської 77	0.000
Висота поверхні відносно місцевої системи координат	0.000
Максимальний коефіцієнт спотворення довжини лінії	1,000125
Максимальне відносне спотворення довжини лінії	1/7991
Максимальний коефіцієнт спотворення площі	1,000250
Максимальне відносне спотворення площі	1/3996
Зв'язок системи координат УСК-2000 з місцевою системою координат	Перетворення прямокутних координат УСК-2000 з стандартної зони Гаусса-Крюгера в зону з осьовим меридіаном місцевої системи координат

Схема розміщення GNSS станцій «ZAKPOS»

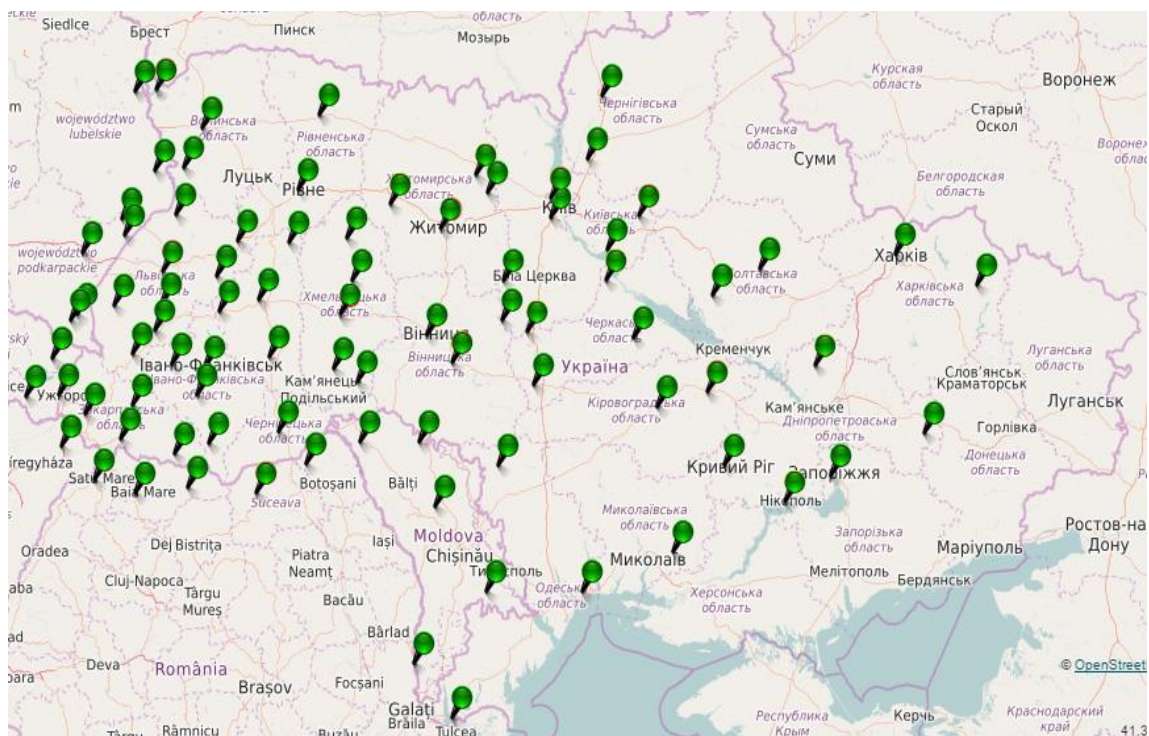

Рисунок 3.4 Схема розташування референсних станцій мережі ZAKPOS

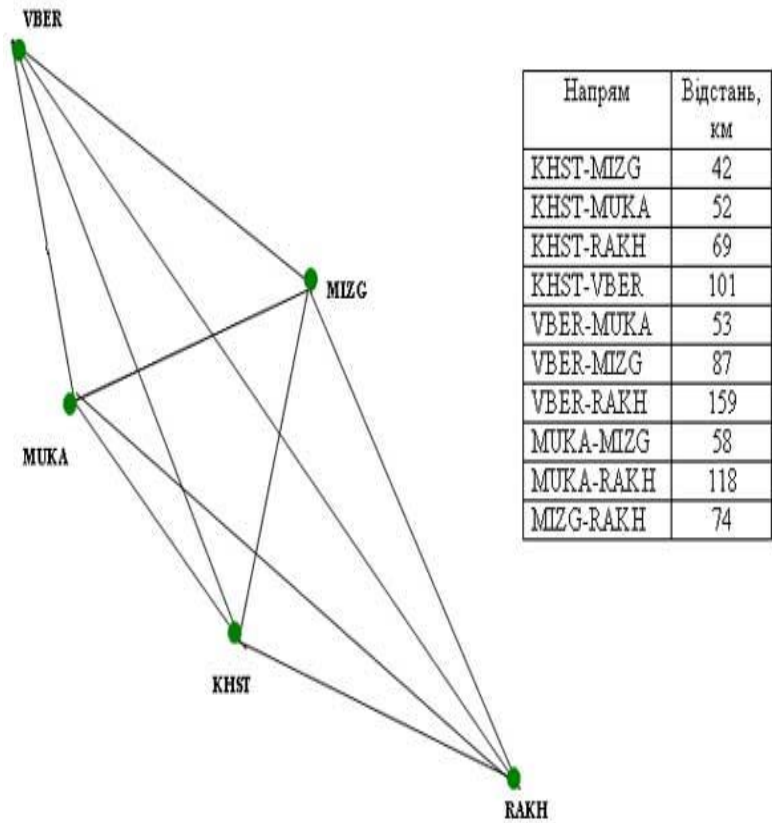

Рисунок 3.5 Схема розташування референсних станцій мережі ZAKPOS
Картографічна схема розповсюдження МСК-21

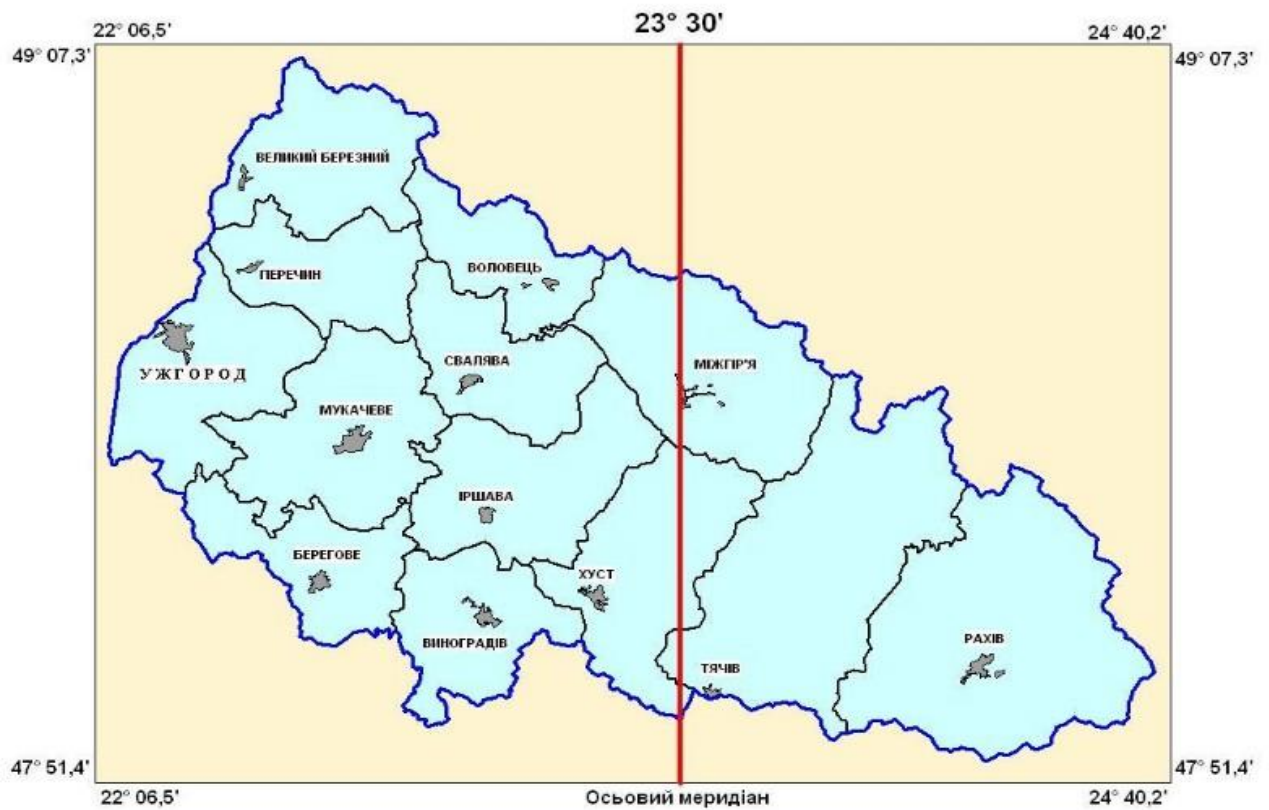

Рисунок 3.6

Межі земельних ділянок визначені безпосереднім обстеженням на місцевості та погоджені з суміжними власниками та землекористувачами, що відображено в акті погодження меж. Керуючись ст.198 Кадастрове знімання, п. 2б – погодження меж земельної ділянки з суміжними власниками та землекористувачами здійснюється згідно акту погодження меж, погодженого замовником, суміжними землекористувачами, землевласниками та виконавцем. Заяв та скарг при встановленні та погодженні меж земельної ділянки не надійшло. Інформація, що закріплюється у документах кадастрової знімання, є основою для проведення землевпорядних робіт. Проведення кадастрової зйомки не впливає на правовий режим земельної ділянки, оскільки кадастрова зйомка не є юридичним фактом, на підставі якого виникають, змінюються чи припиняються земельні правовідносини. Кадастрова зйомка створює лише інформаційну базу для її використання у процесі набуття чи реалізації суб'єктивних прав на земельні ділянки громадянами та юридичними особами, державою і територіальними громадами.

Інформація про наявні в межах об'єкта землеустрою будівлі, споруди та речові права на них. За результатами топографо-геодезичних робіт встановлено, що земельні ділянки вільні від забудови. Інформація про наявні в межах об'єкта землеустрою обмеження у використанні земель. Згідно постанови Кабінету Міністрів України №1051 від 17.10.2012р. «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» на земельні ділянки встановлено обмеження.

3.5 Встановлення меж земельної ділянки земельної ділянки для збереження та використання біосферних заповідників

Перенесення меж земельної ділянки на терені проводиться відповідно до документів, які підтверджують права на ці земельні ділянки, таких як:

- свідоцтво про власність;
- свідоцтво про постійне користування земельною ділянкою;
- договір оренди земельної ділянки, якщо такий укладений.

Координати меж земельної ділянки на місцевості визначаються за допомогою геодезичної мережі України й зберігаються в електронній базі даних Державного земельного кадастру (ДЗК).

Встановлення меж ділянки на місцевості означає закріплення точок сторін ділянки з використанням межових знаків, які можуть бути дерев'яними кілочками або металевими трубами. Ця процедура важлива для точного визначення меж ділянок на місці.

Таблиця 3.5

Перелік геодезичних приладів які використовувалися для встановлення меж земельної ділянки природно-заповідного фонду

№ з/п	Найменування технічного забезпечення	Свідоцтво про перевірку законодавчо регульованого засобу виміральної техніки
1	Тахеометр електронний Sokkia SET 230R, №166511	№1117 від 25.03.2023 року
2	Приймач GPS Trimble 5700 базовий приймач GPS GX1230 GG№471121, №0220413465	№1113 від 25.03.2023 року
3	Приймач GPS Trimble 5700 базовий приймач GPS GX1230 GG№471121, №0220398561	№1114 від 25.03.2023 року
4	Приймач GPS Trimble 5700 базовий приймач GPS GX1230 GG№471121, №0220411812	№1115 від 25.03.2023 року
5	Приймач GPS Trimble 5700 базовий приймач GPS GX1230 GG№471121, №0220413791	№1116 від 25.03.2023 року

Встановлення меж земельної ділянки на місці здійснюється на основі розробленої та схваленої технічної документації з землеустрою, яка охоплює такі аспекти:

- встановлення (відновлення) меж земельної ділянки на місці;
- поділ та об'єднання земельних ділянок;
- проєкт землеустрою для відведення земельної ділянки.

Ця процедура визначена нормативною Інструкцією про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок на місці та їх закріплення межовими знаками. Межі земельної ділянки на місці закріплюються межовими знаками встановленого типу. Наприклад, за третім видом ці знаки можуть бути дерев'яними стовпами відповідно до пункту згаданої Інструкції. Ця процедура

документально затверджена Наказом Державного комітету України із земельних ресурсів № 376 від 18 травня 2010 року. Після закріплення меж земельної ділянки на місці межовими знаками складається Акт прийому-передачі цих знаків для подальшого зберігання. На рисунку 3.6 представлено розташування земельної ділянки запроєктованої до відведення у постійне користування Карпатському біосферному заповіднику із земель державної власності лісогосподарського призначення що вилучається у ДП Рахівське ЛМГ

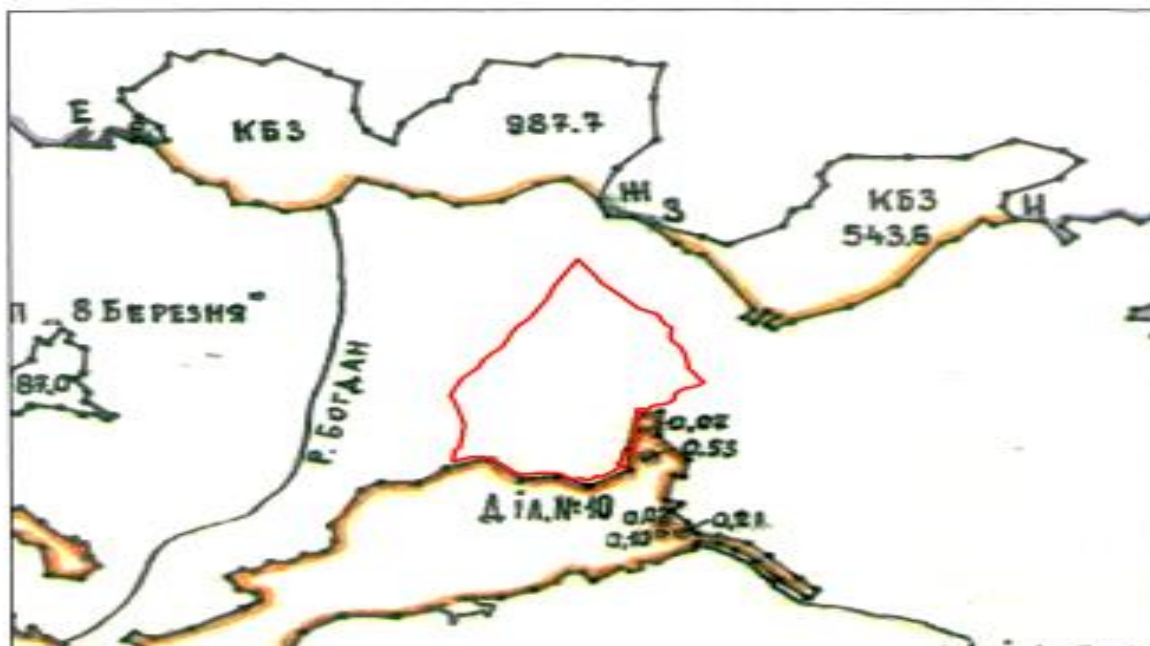
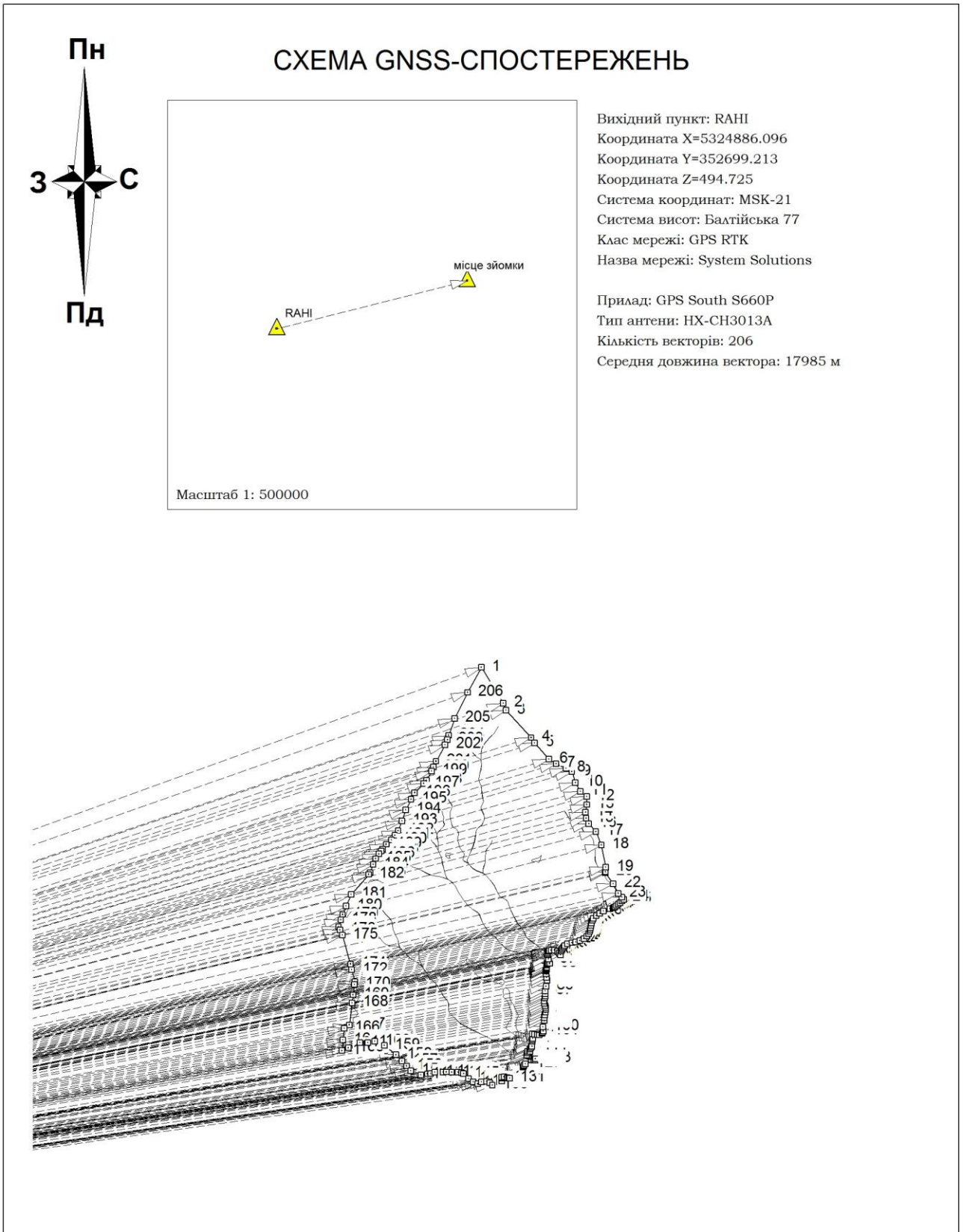

Рисунок 3.6 Розташування земельної ділянки запроєктованої до відведення у постійне користування Карпатському біосферному заповіднику із земель державної власності лісогосподарського призначення що вилучається у ДП Рахівське ЛМГ

На рисунку 3.7. представлено схему GNSS спостережень

Проект землеустрою що стосується встановлення меж та режимів використання земель в рамках природно-заповідного фонду та інших

природоохоронних, рекреаційних, історико-культурних, лісогосподарських територій, земель водного фонду та водоохоронних зон. Цей проект призначений для включення до Державного земельного кадастру інформації про межі та режими використання земель у межах різних територій: пам'яток культурної спадщини, заповідників, охоронюваних археологічних територій та інших об'єктів. Такий проект є частиною науково-проектної документації з охорони культурної спадщини, за винятком випадків, коли він розробляється для внесення обмежень у використанні земель до Державного земельного кадастру. На рисунку 3.8 представлено план земельної ділянки відведення у постійне користування Карпатському біосферному заповіднику із земель державної власності лісогосподарського призначення що вилучається у ДП Рахівське ЛМГ

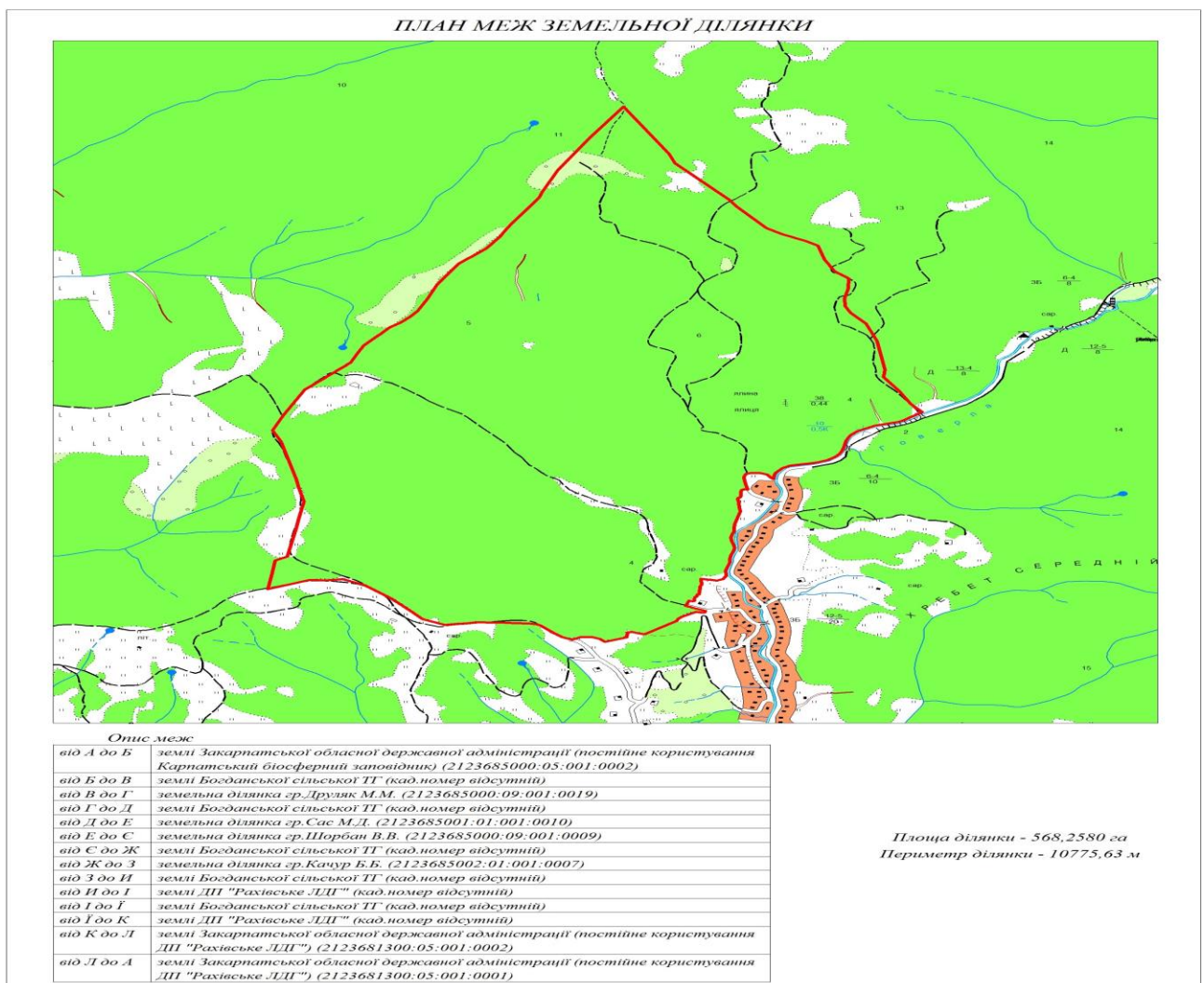

Рисунок 3.8 План встановлення меж земельної ділянки для відведення у постійне користування Карпатському біосферному заповіднику

При відведенні земельної ділянки було виконано встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), яке полягає у визначенні й закріпленні на місцевості межі земельної ділянки. Точність перенесення проекту в натуру здійснювалось з точністю знімання. Закріплення межовими знаками межі земельної ділянки в натурі (на місцевості) здійснювалось виконавцем у присутності користувача земельної ділянки та користувачів суміжних земельних ділянок. Після встановлення меж земельної ділянки на місцевості складено акт прийомки-передачі межових знаків на зберігання. Межі земельної ділянки погоджені з користувачами суміжних земельних ділянок, про що складено акт погодження меж земельної ділянки. Середньоквадратична похибка місцезнаходження межового знаку відносно найближчих пунктів державної геодезичної мережі, геодезичних мереж згущення, міських геодезичних мереж не перевищує 0,2 м як для таких, що встановлюються у містах.

4.ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

До основних екологічних проблем, які спостерігаються за останні 10-15 років можна віднести: кислотні дощі, руйнування озонового шару, потепління клімату, накопичення відходів, особливо токсичних та радіаційних, зниження біологічного різноманіття, тощо.

Земельний фонд України становить 60 млн. га і представлений переважно різновидами чорноземів, котрі займають 57% всіх сільськогосподарських угідь і становлять 68% орних земель. В середньому на одного мешканця України припадає 0,8 га сільськогосподарських угідь.

Широке коло проблем, включає екологічна безпека в тому числі і заходи по організації раціонального використання природних багатств, збереженню, відтворенню і поліпшенню природного середовища, створення максимально сприятливих екологічних умов для життя і виробничої діяльності населення, охорони його здоров'я, постійного нарощування виробництва екологічно чистих, високоякісних і вітамінних продуктів харчування.

Збереженню, відтворення і поліпшення природного середовища, раціонального використання природних багатств, які здійснюються в умовах створення механізму ринкової економіки, та бажаний стан довкілля на землі можна забезпечити тільки на основі їх планування та управління. Вирішальна роль у безпеці кожної людини і суспільства в цілому належить самому суспільству, економічній суті даного соціально-економічного ладу і визначальному їм праву, як найбільш ефективному регулятору суспільно-економічних відносин між людьми і природою.

Стан ґрунтів та використання земельних ресурсів

Антропогенний вплив, а також розгул стихій, природних та посилених людиною, завдає ґрунтам величезної, інколи непоправної шкоди. Це, насамперед, водна і вітрова ерозія, погіршення ґрунтової структури, механічне руйнування та ущільнення ґрунту, постійне збіднення на гумус та поживні речовини, забруднення ґрунту мінеральними добривами, отрутохімікатами, мастилами та паливом, перезволоження та засоленість земель. Родючість є важливою властивістю землі, що відрізняє її від інших засобів виробництва. Завдяки

родючості земля має ту особливість, через яку прийнято називати її продуктивною силою.

Втрата ґрунтами грудкуватої структури у верхньому горизонті відбувається внаслідок постійного зменшення вмісту органічних речовин, механічного руйнування структури різноманітними знаряддями обробітку, а також під впливом опадів, вітру, перепаду температур тощо.

Ще однією причиною втрати родючості є багаторазовий обробіток ґрунтів різними знаряддями за допомогою потужних і важких тракторів. Часто поля протягом року обробляються до 10-12 разів.

Важливою проблемою в умовах сьогодення є постійне зменшення вмісту гумусу. Однією із основних причин цього є споживацький підхід до землі, намагання якнайбільше з неї взяти і якнайменше їй повернути. А гумус витрачається не тільки на мінералізацію речовин, а й виноситься з ґрунту в процесі ерозії, з коренеплодами та бульбоплодами, на колесах транспортних засобів, руйнується під впливом різноманітних хімічних речовин.

Внаслідок внесення високих доз мінеральних добрив ґрунт забруднюється баластними речовинами - хлоридами, сульфатами. Ґрунти також забруднюються відпрацьованими газами тракторів, комбайнів, автомобілів, мастилами та пальним, які з них виливаються під час роботи на полях.

Таке використання та погіршення якості земель, особливо в умовах осушення вимагає вжиття термінових науково - обґрунтованих заходів, що сприятимуть значному підвищенню родючості ґрунтів та отриманню екологічно чистих продуктів харчування. Ґрунтові обстеження території Закарпатської області за останні роки проводилися двічі. Від періоду першого ґрунтового обстеження до другого пройшов невеликий термін проте зміни властивостей ґрунтів, особливо дерново – підзолистих, відбулися значні. До основних причин цих змін відноситься осушення і хімічна меліорація. За ці роки проведено осушення майже всіх перезволожених площ, проводилося і вапнування. Осушення проводилося згідно проектів і під наглядом відповідних організацій, але вапнування і було пущено в основному, на самовплив, а через це деякі площі вапняку внесено надмірну кількість, а деякі залишилися не вапнованими. Саме тому в подальшій

господарській діяльності необхідно вапнуванню приділяти належну увагу. Як недостатньо провапнований ґрунт так і надмірно – призводить до погіршення поживного режиму гранту і до зменшення врожаю.

При удобренні мінеральними добривами особливу увагу слід звернути на їх склад і концентрацію. Так, при вирощуванні культур на орних землях, використовують, як правило, концентровані форми мінеральних добрив. Концентровані мінеральні добрива майже не містять в собі мікроелементів, необхідних для росту і розвитку сільськогосподарських культур і для покращення якості врожаю. В осушених землях з дренажними водами виносяться як макро- і мікроелементи, а внесення великої кількості вапна підсилює цей процес. Друга причина, що збіднює ґрунт на макро- і мікроелементи - це відчуження значної кількості елементів високих врожаїв.

Раціональне використання земель з застосуванням запроектованих сівозмін, внесення відповідних норм органічних і мінеральних добрив, висока культура землеробства сприятиме підвищенню врожайності сільськогосподарських культур та збереженню і відновленню родючості ґрунтів.

В умовах складного рельєфу слід значну увагу приділити комплексу агротехнічних заходів, які включають планування щілювання, оранка поперек схилу, кротування тощо.

Водні ресурси, їх стан та охорона

Вода є потужним розчинником і живі організми використовують водні розчини для функціонування біологічних процесів. Водні ресурси необхідні для життя, оскільки беруть участь у кожному процесі, що відбувається в рослинах та у живих організмах.

Найбільшими споживачами і одночасно забруднювачами природних вод є використання міндобрив, пестицидів та інших хімікатів, функціонування тваринницьких комплексів, зрошування земель є агропромислове виробництво, а також забруднення природних вод побутовими стоками.

Детальний аналіз стану малих річок України проведений науковцями, показав, що вони забруднені на порядок більше, ніж великі, що пояснюється не тільки їх малою водністю, але й недостатньою охороною. Деградація, висихання

малих річок призводить до деградації великих рік, тому проблема їх збереження й оздоровлення є однією з найгостріших для України.

Згідно Водного кодексу та Положення “Про водоохоронні зони і прибережні смуги малих річок і водоймищ” в комплексі природоохоронних заходів передбачено водоохоронні зони і прибережні смуги.

В межах сільської ради та за межами населеного пункту проводиться значна робота з охорони вод від забруднення, що зводиться до розробки схеми комплексного використання і охорони вод, згідно з якими вибір ділянок під будівництво об’єктів, а кожен проект будівництва і реконструкції промислових та інших об’єктів проходить екологічну експертизу.

В межах водоохоронних зон виділені земельні ділянки під прибережні захисні смуги шириною 25 – 50 м. Вони є природо – охоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності, де забороняється:

- 1) розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і заліснення), а також садівництво та городництво;
- 2) зберігання та застосування пестицидів і добрив;
- 3) влаштування літніх таборів для худоби;
- 4) будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;
- 5) влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо;
- 6) миття та обслуговування транспортних засобів і техніки (стаття 61 Земельного кодексу України).

Особливу увагу слід приділити завданням з охорони підземних вод від забруднення шляхом будівництва штучних екранів в основі хвостосховищ, звалищ тощо.

Охорона атмосферного повітря

В останні роки занепокоєння викликає стан атмосферного повітря. Атмосфера містить певну кількість домішок, котрі зумовлюються природними та антропогенними джерелами, а рівень забруднення атмосфери природними джерелами є фоновим і несуттєво змінюється з плином часу.

Природа донедавна досить успішно ліквідувала різноманітні забруднення, оскільки атмосфера має могутні властивості самоочищення, але нині вона з цим завданням вже не справляється.

Основними джерелами забруднення атмосфери відносяться як промислові так і побутові процеси - випаровування в повітря шкідливих газів з тваринницьких ферм, зокрема, при несвоєчасній очистці приміщень та неправильному зберіганні гною; накопичення у тваринницьких приміщеннях аміаку, вуглекислого газу та шкідливих мікроорганізмів при відсутності належної вентиляції; викидні гази двигунів тракторів, комбайнів, автомобілів та інших машин, які використовуються на виробництві; випаровування нафтопродуктів при неправильному їх зберіганні та використанні, втратах на машинних дворах, у майстернях, сховищах пального та мастил; викиди побутових підприємств - котельні, цехи з переробки сільськогосподарської продукції.

Стан охорони і примноження флори і фауни

Стан навколишнього природного середовища значною мірою визначається рівнем лісистості та якісним станом лісів. Ліси переважно виконують захисні водоохоронні та санітарно – гігієнічні функції. Однак вони інтенсивно експлуатуються, гинуть від пожеж, внаслідок недбалого відведення земель з вирубкою під різного роду будівництво. Їх стан зумовлений не лише рівнем та інтенсивністю антропогенного впливу, але й зростаючим техногенним навантаженням, що порушує природну стійкість і функції котрі формують середовище лісових екосистем.

5. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Поняття про охорону праці Охорона праці являє собою систему правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних засобів та заходів, що спрямовуються на збереження життя, здоров'я, працездатності людини в процесі трудової діяльності.

Керівник підприємства повинен організовувати та забезпечувати контроль трудової діяльності працівників у відповідності до вимог Закону України «Про охорону праці» та проводять забезпечення безпечних умов праці на робочому місці. Працівники при прийомі на роботу та в процесі виконання робіт повинні проходити інструктаж, а також вивчення за кошти роботодавця інструкцій з охорони праці, надання першої медичної допомоги, знати та вміти застосовувати на практиці навички невідкладної допомоги потерпілим у разі виникнення нещасних випадків, знати правила поведінки у надзвичайних ситуаціях. Працівники, що виконують роботи з підвищеною небезпекою чи на посадах з необхідним професійним добором, як інспектори рибоохорони, повинні кожного року проходити за рахунок роботодавця спеціальне навчання та перевірку знань до нормативно-правових актів з охорони праці. Посадові особи, що відповідальні за організацію безпечного ведення робіт при прийнятті на роботу та періодично раз на три роки повинні проходити навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

Порядок проведення навчання, а також перевірки знань посадових осіб з охорони праці визначені типовим положенням, яке затверджується уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці. До виконання робіт не допускаються працівники та посадові особи, що не пройшли навчання, інструктажі та перевірку знань з охорони праці. Якщо у працівника чи посадової особи виявляються незадовільні знання з охорони праці то вони зобов'язані протягом місяця пройти повторне навчання та перевірку знань. Відповідальний за організацію, навчання та перевірку знань працівників та проведення інструктажів з питань охорони праці, є керівник підприємства.

Головними факторами травматизму виступають водне середовище, водний та наземний транспорт. Існують ризики для життя пов'язані з охороною порядку при затриманні порушника закону (поранення). Частина працівників постійно працює за комп'ютером та протягом робочого дня має низьку рухову активність. Як результат існує ймовірність набуття захворювань опорно-рухового апарату: кіфозу, лордозу та інших викривлень хребта, тромбозу глибоких вен. Аналіз шкідливих та небезпечних факторів виробництва Оскільки співробітників, які приймають участь у природоохоронних рейдах комплектуються табельною зброєю та засобами подразнюючої дії. Оскільки значну частину часу патруль проводить на водоймі то значну небезпеку для працівників становить водне середовище в зимовий період часто патрулювання проводиться по кризі, для уникнення травматизму та нещасних випадків необхідно дотримуватися правил поведінки на водоймах в зимовий період: 1. забороняється виходити на кригу в темний час доби та за умов поганої видимості (туман, снігопад, дощ); 2. за необхідності перейти річку використовувати льодові переправи; 3. забороняється перевірка міцності льоду ударом ноги, для цього доцільно використовувати лижну палицю. Якщо після сильного удару на поверхні криги з'явилася то це є ознакою тонкої та по ній не дозволяється пересуватися, необхідно по власному сліду повернутися на берегову лінію, ковзаючими кроками та не відриваючи ніг від льоду, для розподілення навантаження на більшу площу необхідно розставити ноги на ширину плеч, дані дії необхідно виконувати при потріскуванні льоду або виникненні тріщин. за умов вимушеного переходу водойми рекомендовано дотримуватися протоптаних стежок чи йти прокладеною лижнею. За умов їх відсутності перед спуском на лід необхідно уважно оглядати місцевість та прокласти маршрут; 5. за необхідності групового переходу слід дотримуватися дистанції між учасниками 5–6 метрів; 6. перехід замерзлої водойми краще здійснювати на лижах, кріплення лиж повинне бути розстебнутим, щоб за необхідності їх можна було швидко скинути палиці слід тримати в руках не накидаючи петлі на кисті рук, щоб за необхідності відразу ж відкинути; 7. за наявності рюкзака його варто вішати на одне плече, щоб у разі провалювання під кригу легко від його позбутися; 8. на замерзлій водоймі при собі необхідно

мати при собі мотузку довжиною 20 – 25 метрів, з глухою петлею та вантажем на кінці. Вантаж дозволить закинути мотузку до людини, що провалилася під кригу;

9. однією з головних причин нещасних випадків на льоду є алкогольне сп'яніння в даному стані людина має неадекватну реакцію на небезпеку, при потраплянні у надзвичайну ситуацію стають безпорадними. Частина працівників безпосередньо контактує та працює з рибою іхтіологи та інспектори повинні дотримуватися інструкції обробки риби в лабораторних умовах. Інструкція з охорони праці, яка нижче наведена була розроблена відповідно до Закону України «Про охорону праці» (Постанова ВР України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ) в редакції від 20.01.2018р, на основі «Положення про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженого Наказом Комітету по нагляду за охороною праці Міністерства праці та соціальної політики України від 29 січня 1998 року № 9 в редакції від 1 вересня 2017 року. Дану інструкцію було розроблено для запобігання травматизму і забезпечення безпечної роботи працівників, що виконують ручну обробку риби. До виконання робіт з рибою допускаються особи, що ознайомилися з даною інструкцією та пройшли відповідну підготовку, медичний огляд, прослухали вступний інструктаж з охорони праці, первинний інструктаж з охорони праці на робочому місці та не мають медичних протипоказань до виконання робіт. Працівник зобов'язаний мати особисту медичну книжку до якої заносяться результати медичних обстежень, відомості про перенесені інфекційні захворювання та здачу санітарного мінімуму. Працівник, що виконує ручну обробку риби може знаходитися під впливом наступних виробничих та шкідливих факторів: • низька температура повітря та підвищений рівень вологості повітря робочої зони; • високий рівень шуму на робочому місці; • низький ступінь освітлення робочої зони; • гострі краї, задирки та нерівності робочої поверхні, інвентарю, інструменту та тари; • значні фізичні перевантаження; • порізи та уколи від риб'ячої луски, плавників, шипів та інструменту. За встановленими нормами працівник повинен отримувати засоби індивідуального захисту та санітарний одяг. Робітники зобов'язані дотримуватися та виконувати правила пожежної безпеки, знати місця розташування первинних засобів пожежогасіння та бути ознайомленими з планом евакуації. Робоче приміщення повинне

укомплектовуватися медичною аптечкою з необхідними лікарськими засобами та перев'язувальним матеріалом, призначена для екстреного надання першої медичної допомоги у випадку травматизму.

Працівники повинні володіти навичками надання першої допомоги потерпілим у випадках травматизму та знати місце знаходження аптечки. Робітники зобов'язані інформувати свого безпосереднього керівника про будь-які ситуації, що становить загрозу здоров'ю та життю працівників, про нещасні випадки, що трапляються на харчоблоці (кухні), у разі раптового погіршення самопочуття та при перших ознаках інфекційних захворювань. Робітники зобов'язані дотримуватися встановленого в організації режиму праці, відпочинку а також трудової дисципліни. Неприпустимим є виконання робіт у стані алкогольного сп'яніння чи у стані зміненої свідомості під впливом наркотичних, психотропних або інших речовин, що так чи інакше впливають на свідомість працівника. З метою попередження та запобігання розповсюдження захворювань шлунково-кишкового тракту та боротьби з гельмінтозами працівники зобов'язані: коротко стригти нігті, ретельно мити руки з милом перед початком виконання робіт, після кожної перерви та зіткнення з забрудненими предметами. Працівник, що допустив не виконання або порушив дану інструкцію з охорони праці по ручній обробці та роботі з рибою, притягується до відповідальності у відповідності до Правил внутрішнього трудового розпорядку, трудовим договором та за необхідності підлягає позачерговій перевірці на знання норм та правил з охорони праці.

ВИСНОВОК

Проект землеустрою щодо відведення та встановлення меж земельної ділянки у постійне користування Карпатському біосферному заповіднику (КБЗ) за межами населеного пункту на території Богданівської ТГ Рахівського району Закарпатської області площею 570,0 га розроблений на підставі Указу Президента України від 14.01.2010 №25/2010 «Про розширення території КБЗ», розпорядження голови Закарпатської ОДА «Про розширення КБЗ» від 19.11.2009 № 596, наказу Мінприроди України від 25.06.2011 року № 216 «Про приймання - передачу території під охорону КБЗ» та Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.01.2013 № 2-р. Актом приймання-передачі території під охорону та проведення першочергових природоохоронних заходів від 01.07.2011 КБЗ передано дану територію. Згідно статті 18 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» | визначено, що для біосферних заповідників установлюється диференційований режим охорони, відтворення та використання природних комплексів з функціональним зонуванням. Вилучення проводяться відповідно до нотаріальної згоди ДП «Рахівське ЛДГ» від 01.07.2013 р. серія ВТІ Ме330832 та листа від ДЕРЖАВНОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА "ЛІСИ УКРАЇНИ" від 26.06.2023 р, № 5182 Земельна ділянка площею 568,2580 га, знаходиться в постійному користуванні ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ» від 27.04.2023, номер запису про право (в державному реєстрі прав) 50109341. Земельні ділянки площею 469,7420 га перебувають в постійному користуванні ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ» на підставі планово- картографічних матеріалів, відповідно до Лісового кодексу України, розділ 1 Прикінцеві положення ст.35. Даним проектом відведення запроектовано відведення земельної ділянки Карпатському біосферному заповіднику площею 568,2580 га відповідно до Державного акту на право постійного користування землею серія П-ЗК Ме002478 від 06.03.1997 року виданого на підставі Розпорядження голови Рахівської райдержадміністрації від 06.03.1997 року №35. відповідно до державного акту.

Конфігурація земельної ділянки, що запроектована до відведення складна. Рельєф гірський. Категорія земель на момент складання | проекту 0 землеустрою:

землі лісогосподарського призначення, цільове призначення: для ведення лісового господарства і пов'язаних з ним послуг (09.01), угіддя - земельні лісові ділянки вкриті лісовою рослинністю (005.01), земельні лісові ділянки не вкриті лісовою рослинністю (005.02), природні водотоки (річки та струмки) (006.01). За результатами землевпорядного проектування було сформовано земельну ділянку площею-568,2580 га та встановлені межі біосферного заповідника.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Андронов В. А. Заповідна справа. Навчальний посібник. // Андронов В. А., Варивода Є. О., Тітенко Г. В. - Харків : НУЦЗУ, 2012. - 355 с.
2. Бартов В.А. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Посібник. // Бартов В.А. / – К., Авалон, 1998. – 52 с.
3. Деякі питання надання Державною службою з питань геодезії, картографії та кадастру та її територіальними органами адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2011 №835 Дата оновлення:16.01.2020.URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835-2011%D0%>
4. Екологічне право України. / За редакцією професорів В.К. Попова і А.П. Гетьмана / - Харків, "Право", 2006 – 612 с.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка / - К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2005. - 848 с.
6. Екологічне право України. Навчальний посібник. / За ред. канд. юрид. наук, доцента Каракаша І.І. / – Одеса, 2012. – 624 с.
7. Європейське право навколишнього середовища. Навчальний посібник. /Під ред. Микиєвича М.М., Андрусевича Н.І., Будякової Т.О./ - Львів, 2005 – 273 с.
8. Закон України «Про Генеральну схему планування території України» від 07 лютого 2002 року № 3059-III (із змінами)
9. Закон України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 року № 1864-IV (із змінами)
10. Закон України «Про Загальнодержавну програми формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000 року № 1989-III (із змінами) 152
11. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів» від 22.03.2001 року №2333 – III (із змінами)

12. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.1991 р. № 1264-ХІІ (із змінами)
13. Закон України «Про природно заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року № 2456-ХІІ (із змінами)
14. Збереження біорізноманіття і створення екомережі: Інформаційний довідник. /Г.Б. Марушевський, В.П. Мельничук, В.А. Костюшин/ – Київ: Wetlands International Black Sea Programme, 2008. – 168 с.
15. Звіт про виконання загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України за 2011 рік. – К.: Мінприроди, 2011. – 52 с.
16. Земельний кодекс: Закон України від 25.10.2001р №2768-ІІІ. Дата оновлення: 21.02.2020. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
17. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. Дата оновлення: 01.01.2020. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
18. Наказ Головного управління геодезії, картографії та кадастру при Кабінеті Міністрів України “Про затвердження Інструкції з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500” (ГКНТА-2.04-02-98), затверджений від 09.04.1998 №56/ URL <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0393-98>
19. Наказ Державного комітету України по земельним ресурсам від 06.10.2003 року №245 «Переліку особливо цінних груп ґрунтів». [електронний ресурс]: URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0979-03>
20. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсам від 26.08.1997 № 85 “Про затвердження Положення про земельно-кадастрову інвентаризацію земель населених пунктів”. /URL <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0522-97>
21. Наказ Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру “Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель”, затверджений від 23.07.2010 № 548./ URL <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0133-16>

22. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища за 2012 рік. - К.: Міністрство екології та природних ресурсів України, LAT&K. – 2013. – 254 с.
23. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2012 році. – К.: Міністрство екології та природних ресурсів України, LAT&K. – 2013. – 254 с.
24. Пан-Європейська Стратегія збереження біологічної і ландшафтної різноманітності, Софія, від 25.10.1995 року 153
25. Планування і забудова територій: Державні будівельні норми. ДБН Б.2.2-12:2018 від 07.06.2018 URL <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/07/DBN-B22-12-2019.pdf>
26. Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Програми перспективного розвитку заповідної справи» від 22.09.1994 року №177/94-ВР (із змінами)
27. Постанова Кабінету Міністрів України «Концепція збереження біологічного різноманіття України» №439 від 12.05.1997 року
28. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. – К.: “Омега- Л”, 2012. – 42 с.
29. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. – К.: “Омега- Л”, 2014. – 42 с.
30. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 №3613-VI. Дата оновлення: URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
31. Про державну реєстрацію речового права на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. №1952-IV. Дата оновлення: 16.01.2020. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.
32. Про затвердження державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України №173 від 19.06.1996 року /URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96>
33. Про затвердження Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками: Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів

- затверджений від 18.05.2010 № 376 URL <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0391-10>
34. Про затвердження порядку ведення Державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України затверджена від 17.10.2012 № 1051 /URL <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-п>
35. Про затвердження правил охорони електричних мереж: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.1997 року №209. /URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-97-п>
36. Про затвердження типового договору про розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки: Постанова Кабінету Міністрів України затверджена від 04.08.2004 №266 Дата оновлення: 16.01.2020. URL <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2004-%D0%BF>
37. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 №858-IV. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
38. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 № 1805-III. Дата оновлення:16.01.2020.URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>
39. Про Порядок використання апаратури супутникових радіонавігаційних систем під час проведення топографо-геодезичних, картографічних, аерофотознімальних, проектних, дослідницьких робіт і вишукувань та кадастрових зйомок: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.1998 № 1075 /URL <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1075-98%D0%BF>
40. Про порядок охорони геодезичних пунктів: Постанова Кабінету Міністрів України затверджена від 08.11.2017 № 836 Дата оновлення:1.01.2024.URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/836-2017-п>
41. Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність: Закон України від 23.12.1998 № 353-XIV.URL <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/353-14>
42. Розбудова екологічної мережі. / Під ред. Ю.Р. Шеляга-Сосонка. – К., 2004. – 127 с.

43. Указ Президента України “Про суцільну агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення” від 02.12.1995 №1118/95 (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1118/95>
44. Указ Президента України від 10 березня 1994 р. №10/94 «Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій» 154 Василюк О.В. Концептуальні засади розбудови екологічної мережі України. Навчально-методичний посібник / Василюк О.В., Костюшин В.А., Коломицев Г.О./ К.: НАУ, 2010. – 122 с.
45. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Перспективи формування національної екологічної мережі. / Шеляг-Сосонко Ю.Р./ – К. – 2006. – 89 с.
46. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дудкін О.В., Коржнєв М.М., Аксьом О.С. Національна екологічна мережа як складова частина Пан-європейської екологічної мережі. / Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дудкін О.В., Коржнєв М.М., Аксьом О.С. / – К. – 2005. – 63 с.
47. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дудкін О.В., Коржнєв М.М., Аксьом О.С. Національна екологічна мережа як складова частина Пан-європейської екологічної мережі. / Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дудкін О.В., Коржнєв М.М., Аксьом О.С. / – К. – 2005. – 63 с.